

Conciliare tibi gratia nulla potest.
 Qui patri malus est, nulli bonus esse putetur,
 Nolo roges pro quo non rogat ipsa parens.
 Ne superinducta crucies uxore parentes,
 Hos sepeli primo si superesse queas.
 Est velox vindicta Dei maledictio patrum.
 Nemo nisi demens hanc tolerare potest.
 Quo plus proficiat tua sit correptio blanda;
 260 Aspera perversos non capit, immo movet.

A. Objurga culpam pueri, juvenisque flagella,
 Exhortare senem blanditiisque mone.
 Cum te corripiat senior patienter habeto,
 Et grates tanquam post data magna refer.
 Culpam metuens culpam præcindere temptat,
 Quisquis non fuerit patiens parendo jubenti,
 Imperio nulli præficiendus erit.

HYMNI ET SEQUENTIÆ

PER TOTUM ANNI CIRCULUM

AD USUM VIRGINUM MONASTERII PARACLITENSIS.

MONITUM.

Nonaginta tria carmina, quæ modo edituri sumus, conscripta fuisse ab Abælardo, idque ab eo factum circa annum 1150, paulo antequam librum Sermonum in lucem daret, certissimum est. Ipse enim in epistola, quam præfationis loco Sermonibus his præmisit, scripsit ad Heloissam sese non ita pridem ad eam destinasse libellum Hymnorum vel Sequentiarum, quæ Paraclitenses monachæ inter divina celsioranda officia concinerent.

Non præterivit hunc scriptionem Henricus Gandavensis seu quisquis ille est qui Appendicem ad Henrici Gandavensis Scriptores ecclesiasticos subjecit (1); nec plerique alii qui deinde commentarios de historia literaria publici juris fecerunt.

Verum ambigi potest videritne ex eis ullus illa Abælardi poemata, an ex solo præmio Sermonum ea habuerint cognita. Sed vidit ea Ambæsius, deprehenditque (quemadmodum in Præfatione ad Opera Abælardi apologetica testatur ipsemet) « magnam in eis catholicæ pietatis lucem seu legenti seu canenti effulgere. » Quod ea reliquit in tenebris jure merito admiratus est Cl. V. Cousin, recentissimus Operum Abælardi editor.

Porro, ut fit, evanuerunt postmodum omnia Hymnorum et Sequentiarum illarum vestigia; adeo ut D. Clement ea inter Opera Abælardi deperdita recensuerit (2). Et quidem nondum inventæ Sequentiæ ullæ, sed Hymni nonaginta tres cum initio sequentis.

Hi autem latebant in codice quincunciali, sæculo XIII magnam partem conscripto, et varii generis complexo opuscula.

Belgicum origine hunc esse librum, res manifesta; ubi vero locorum scriptum dubium maxime. Fragmentum aliquod genealogicum, ad imos margines folii versi 75 et 76 adjectum, vicorum continet nomina qui Sabim inter et Mosam sunt positi; et folio 17 ad supremum marginem legitur versus Theoticus seu Flandricus: Scone en ghi hebet mi ghevaen, ich...; quæ verba ad dialectum Limburgicam pertinere videntur: ita ut si dixeris olim id volumen exaratum et servatum fuisse in Leodiensi diocesi, periculum errandi non incurris; secus, si propius libri patriam determinare libuerit.

Occupato Belgio ab reipublicæ Gallicanæ militibus, Parisios delatus est codex, ibique detentus, donec Napoleonis I regnum stetit. Quo cadente, rediere in Belgium membranæ, sigillo reipublicæ et imperialibus insignibus notatæ, deinceps vero bibliothecæ Burgundicæ Bruzellensis characterem laturæ. Et quidem, quæ his pergamentis chartis inscribuntur opuscula, in generali bibliothecæ Burgundicæ catalogo (3) indicantur numeris 10147-10158.

Jam vero forte fortuna factum est ut Oehlerus, domo Germanus, in ultimum hujus codicis libellum inciderit, maximam hymnorum Abælardi partem continentem. Nec mora, octo prima cantica dedit in lucem,

(1) Ap. Fabricium, *Biblioth. eccles.*, part. XI, p. 128.

(2) *Hist. littér. de France*, t. XII, p. 136.

(3) *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque royale de Bourgogne*, t. 1, p. 203 et 204.

et reliqua manu propria descripsit. Quod deinde apographum justo pretio vendidit Cl. V. Cousin.

Interea temporis Æmilius Gachet Belga, rei palæographicæ non infaustam dans operam, universas illius codicis partes exposuit, primusque initium Abælardi epistolæ, ipsis hymnis præmissum, cum eruditis communicavit (1), simul nuntians Cl. V. Cousin postulasse a gubernio Belgico Bruxellenses membranas quibuscum Æh.eri conferret apographum.

Hic enim, quum novam Abælardi Operum moliretur editionem, « officii sui ratus erat codicis Bruxellensis veluti imaginem quamdam fidelissime reddere, quum opus illud nondum fuisset editum. »

Atque hæc jam aliquot annos lucem vidit editio, quam accuratissime, si præfationi credere sit, juxta Bruxellensem codicem comparata. « Perpauca tantum, [ait cl. editor, mutavimus, ubi aperta scripturæ vitia occurrerant, variis etiam lectionibus in parte paginarum inferiore subjunctis. »

Neque nobis alias leges præstitimus; sed curabimus alio eas observare modo. Quocirca quum Bruxellensis codex ubique habeat cælum, cælestis, etc., id non mutabimus in cælum, cælestis. Re quidem vera, dictionaria aliquot docent cælum scribendum esse, quasi radix hujus vocabuli esset Græcum κῆλον; sed non putem eorum auctoritatem tantam esse ut prævaleat antiquissimis monumentis lapideis et pergamenis, non Latinis tantum, verum etiam Græcis, in quibus v. g. Itacismi vitandi causa κλειστος dicitur, qui Romanis est Cælestinus. Similiter necesse non arbitror vocabulum ceteri (quemadmodum in codice scribitur semper) mutare in cæteri; non enim apertum scripturæ vitium appellari potest id de quo etiamnum litigant grammatici. Idem dixerim de voce seculum, quod in sæculum vertendum æstimavit Cl. V. Cousin; sane communis dixerit Romani veteres sæculum, quod et Græci σαικυλον scripsere; verumtamen fuere qui pro seculum pugnant, arbitrati id vocabulum a senescere deductum, vel a secare: ridicula utique derivatio; sed non de ea, verum de vocis seculum orthographia hic quaeritur. Præterea in codice Bruxellensi ubique sollemnitas, sollemnis legitur; quæ in solemnitas, solemnus, mutanda visa sunt Cl. V. Cousin. Equidem iterum asserere non ausim solemnitas, sollemnis, esse aperta scripturæ vitia. Etenim, ut ex senatus consulto de bacchanalibus aliisque antiquissimis monumentis constat, non solebant Romani veteres duplicare consonantes. Postea alius usus paulatim intravit, nullis tamen certis observatis legibus. Hinc factum est ut alii geminarent consonantes in his verbis, alii in illis. De vocabulo sollemnis multa disputatio: analogia tamen huic foret formæ, eamque doctissimi grammatici plerumque tuentur. Demum, ut alia multa prætereantur, inter aperta scripturæ vitia referri nequit cum conjunctio, quamquam Cl. V. Cousin contra fidem codicis ubique quum scribendum censuit. Antiquissima hæc iterum grammaticorum lis. Certe quum ejusdem originis est ac quando, qui, quis, etc.; sed id non firmum argumentum, quum sicubi, alicubi, alicunde, etc., scribamus omnes. Adeoque in priscis marmoribus cum æquè legitur ac quum. Subtiliora quædam grammaticorum ingenia tres formas excogitasse quum, cum et quum testis est Quintilianus, quarum prima tempus, secunda comitatus, tertia significaretur causa: verumtamen ipse Quintilianus, non secus ac codex Bruxellensis, illo discrimine non utebatur, ubique scribens cum. « Frigidiora his alia, inquit idem grammaticus: ut quidquid C. quartam haberet, ne interrogare bis videremur. Et quotidie, non cotidie: ut sit quot diebus: rerum hæc jam inter ipsas ineptias evanuerunt. » Unde simul patet quantum temporis duret certamen grammaticam de quotidie et cotidie: quod ultimo animadvertimus loco, quoniam, quum in codice Bruxellensi ubique legatur cotidie, cottidianus, id in quotidie, quotidianus mutandum visum est Cl. V. Cousin. Minus recte; recensetur, si lubet, cottidianus inter ipsas ineptias, nil repugnabimus, quamquam Quintilianus hanc notam inureret alteri formæ; si inter aperta scripturæ vitia, durius esset judicium. Neque duplex et culpandum severius, quum Catullus cecinerit, legem metricam satis notam secutus:

Conjugis in culpa flagravat quotidiana.

Sed de his quisquiliis grammaticis satis superque.

Piget addere in majoribus nonnunquam rebus cepitasse cl. editorem, verbis interdum omissis, vocabulorum, quin etiam versusum ordine aliquando inverso, una voce substituta alteri, et id genus aliis: quos navos ad imum marginem indicabimus, quando operæ videbitur pretium.

Mutationes alias vix non probamus omnes. Quum enim in Bruxellensi codice diphthongus æc litera e caudata passim scribatur, eadem diphthongus recte servata est ubi cauda illa a librario omissa fuit. Præterea codex non novit diphthongum œ, sed ubique habet sedus, pena, cepit, etc.; placuit Cl. V. Cousin scribere ubique scædus, pœna, cœpit: placuit et nobis. Alius generis est fortuna literæ y quæ in paucis vocabulis, v. g. hymnus seu ymnus, legitur; alibi ejus locum occupante elemento Latino i. Prætulit cl. editor scribere mysteria, martyr, etc.: non improbamus; verumtamen maluimus cum codice dicere misteria, martir, etc. quoniam hic iterum integrum systema grammaticum latet. Lege quæ recentiores grammatici scripserunt de vocabulis aliquot Græcis jure Latii donatis, v. g. στυλος, stylus, stilus. In aspirationis signis codex varius

(1) *Compte-rendu des séances de la Commission royale d'histoire*, t. V (3 juillet 1841-6 août 1842) p. 164 et suiv.

quam maxime : præsentem, qui nunc in Gallia viget, usum secutus est ubique Cl. V. Cousin : idem fere fecimus ; nisi quod hymnus diximus uno loco, ymnus alio, quoniam ipse librarius studiose in utramque inisse partem visus est ; et quod ad marginem notavimus, si quid in aspiratione correximus. Peculiare Bruxellensi codici est eicio pro ejicio, prodigi pro prodii, et contra prodii pro prodigi ; quæ ex aspirationis Theutonicæ legibus fere explicanda sunt. Atque hæc, ut rationem reddamus de decessorum nostrorum in eadem palæstra labore et ut ne nostra prorsus inutilis habeatur nova editio.

Quod vero ad suscepti ab Abælardo operis causas attinet, eas ipse aperit in prima epistolæ seu præfationis parte ; in secunda idem attingit argumentum, modumque quem secutus est his declarat verbis : « Superiori namque libello cottidianos feriarum hymnos qui toti sufficere possint ebdomadæ comprehendimus. Quos ita compositos esse cognoscatis ut bipartitus sit eorum cantus sicut et rythmus, et sit una omnibus nocturnis melodia communis atque altera diurnis, sic et rythmus. Hymnum etiam gratiarum actionum post epulas exsolvendum non prætermisimus, secundum quod in Evangelio scriptum est « Hymno dicto exierunt. » Cæteros vero suprapositos hymnos hac consideratione digessimus, ut, qui nocturni sunt, suarum opera feriarum contineant ; diurni autem ipsorum operum allecoricam seu moralem expositionem tradant. Atque ita factum est ut obscuritas historiæ nocti, lux vero expositionis reservetur diei. »

Quum secundum scripsisset libellum Hymnorum, ejus quoque rationem explicuit in subjecta epistola seu, si præplacet, præfatione tertia : « Quod de ornatu, inquit, deest eloquentiæ, recompensavimus hymnorum multitudine, singulis videlicet singularum sollemnitatum nocturnis proprios componentes hymnos, quum unus solummodo hucusque hymnus in festis quoque, sicut in feriis, ad nocturnos præcineretur. Quattuor itaque hymnos, singulis festivitatis ea ratione decrevimus ut in unoquoque trium nocturnorum proprius decantetur hymnus, et laudibus insuper matutinis non desit suus. Ex quibus rursus IIII instituimus ut duo in vigilia pro uno conjungantur hymno et duo reliqui similiter ad vespas ipso die sollemni recitentur, aut ita bini et bini in singulis vespas dividantur ut cum duobus prioribus psalmus unus et cum duobus reliquis alius decantetur. De cruce autem memini quinque conscripti sunt hymni ; quorum primus singulis præponatur horis, invitans diaconem crucem de altari tollere et in medio choro afferre, utque ibidem eam quasi adorandam ac salutandam statueret, ut in ejus quoque præsentia tota per singulas horas peragatur sollemnitatis. »

Sed quorsum hæc hoc loco sistimus, quæ inferius suo ordine recurrent ? videlicet ut novæ hujus editionis norma manifesto pateat. Quum enim in codice Bruxellensi nulli usquam sint tituli atque ex hoc defectu multa orientur incommoda, illa præsertim verba tamquam clarissima fax nobis continuo præluxerunt. Atque secundum hæc non tantum licuit sub singulis hymnis apponere indicia, verum etiam obscura quædam illustrare et turbatum interdum ordinem agnoscere.

Mutare tamen ordinem nolimus, tum ut codex Bruxellensis genuinus in lucem veniat, tum quoniam hoc mutationum genere (maxime quum jam alia præcessit editio) parum utilitatis lectoribus et plerumque multumurbationis creetur ; aliis hunc ordinem in suis libris, aliis illum reperientibus in suis. Lege epistolas sanctorum Cypriani, Hieronymi, Augustini : quot enim secundum varias editiones eis apponuntur numeri ?

Ex quo tempore e tenebris prodire cæperunt hymni illi, conjecturæ de his jam factæ sunt multæ ; quas operæ pretium non est memorare, si unam exceperis : videlicet ex adjuncta epistola et ex ipsis hymnis constare, consilium Abælardi fuisse liturgiam sacram immutare. Improbanda opinio. Qui enim eam amplexi sunt, in ea videntur fuisse sententia eadem tunc viguisse leges, quas nunc servari præcipit Ecclesiæ. Sane, si quis impræsentiarum manus inferret Breviario, aliosque substitueret consuetis hymnis, non id impune ferret. Verum sæculq XII non eadem erat severitas, et multa permittebantur episcoporum, præpositorum, abbatum, aliorumque præstantium virorum auctoritati et religioni ; præcipue quod ad hymnos pertinet et sequentias, quum aliæ Ecclesiæ eas omitterent, aliæ adhiberent ; et quæ adhiberent, uterentur maxime variis. Sed nolim hæc latius declarare quæ passim in libris de rebus liturgicis exposita sunt. Cæterum omnia in hac hymnorum sylloge probe sunt catholica ; et, quamquam quo eos Abælardus scripsit tempore animo minus esset pacato, vix tamen aliquod eis impressit pugnacitatis suæ vestigium ; quinetiam ut nonnulla hic occurrunt satis poetica, sic quædam quoque obvia sunt vere pia, maxime in libello secundo.

Nemo tamen arbitretur thesaurum nunc tandem detectum fuisse pretii maximi ; non ita est. Hymni Breviarii Romani aliorumque antiquorum generatim longe præstant pietate, numero, selectu verborum, sententiis ; neque laus novitatis inest Abælardi conatibus, quum plerumque nil aliud agat quam rhythmo qualicumque ligare quæ jam pridem ante soluta oratione explicuerant alii. Facili negotio indicare possemus unde sua omnia deprompserit scriptor ; verum his in immensum cresceret hæc editio. Præterea novissimis temporibus complures antiquarii, maxime R. P. Carolus Cahier in opere De fenestris pictis Bituricensibus, explicuerunt symbola fere omnia et interpretationes Scripturæ sacræ mysticas, quæ in tribus Abælardi hymnorum libellis occurrunt ; ipsaque harum rerum origines et historiam felicissime patefecerunt Oxonienses aliquot theologi in sylloge tractatum præsentis ævo opportunorum : ita ut nil fere spicilegis derelictum fuerit. Pluribus præfandum non videtur

LIBELLUS PRIMUS. HYMNI FERIARUM.

PRÆFATIO.

DE CAUSIS SUSCEPTI OPERIS.

Ad tuarum precum instanciam, soror mihi Heloysa, in seculo quondam cara, nunc in Christo karissima, ymnos Græce dictos, Hebraice tillim (1) nominatos, composui; ad quos quidem me scribendos cum tam tu quam quæ tecum morantur sanctæ professionis feminae sæpius urgueretis, vestram super hoc intentionem requisivi. Censebam quippe superfluum me vobis novos condere, cum veterum copiam haberetis (2), et quasi sacrilegium videri antiquis sanctorum carminibus nova peccatorum præferre vel æquare. Cum autem a diversis diversa mihi responderentur, tu inter cetera talem, meministi, subjectisti rationem: Scimus, inquit, Latinam et maxime Gallicanam Ecclesiam, sicut in psalmis ita et in ymnis magis consuetudinem tenere quam auctoritatem sequi. Incertum etenim adhuc habemus cujus auctoris hæc sit translatio Psalterii quam nostra, id est Gallicana, frequentat Ecclesia (3). Quam si ex eorum dictis dijudicare velimus qui translationum diversitates nobis aperuerunt, longe ab universis interpretationibus dissidebit, et nullam, ut arbitror, auctoritatis dignitatem obtinebit. In qua quidem adeo longævæ consuetudinis usus jam prævaluit, ut, cum in ceteris correctæ beati Hieronimi teneamus exemplaria, in Psalterio, quod maxime frequentamus, sequamur apocrypha (4). Ymnorum vero quibus nunc utimur tanta est confusio, ut qui, quorum sint, nulla vel rara titulorum præscriptio distinguat; et si aliqui certos habere auctores videantur, quorum primi Hilarius atque Ambrosius existisse creduntur, deinde Prudentius et plerique alii, tanta est frequenter inæqualitas syllabarum, ut vix cantici melodiam recipiant, sine qua nullatenus ymnus consistere potest, cujus descriptio est laus Dei cum cantico. Plurisque etiam sollempnitatibus addebas deesse proprios ymnos, utpote Innocentium et Evangelistarum, seu illarum sanctarum quæ virgines vel martires minime exstiterunt. Nonnullos (5) denique asserebas esse in quibus nonnunquam hos a quibus decantantur mentiri necesse sit, tum videlicet pro temporis necessitate, tum pro falsitatis insertione. Casu quippe aliquo vel dispensatione, eo modo sæpius præpediti fideles constituta horarum tempora vel præveniunt, vel ab ipsis præveniuntur, ut de ipso saltem tempore mentiri compellantur, dum videlicet aut nocturnos die, aut diurnos nocte hymnos decantant. Constat quippe secundum propheticam auctoritatem et ecclesiasticam institutionem, nec a laude Dei noctem ipsam vacare, sicut scriptum est: « Memor fui nocte n. t. D. (6), » et iterum: « Media nocte s. ad c. tibi (7), » hoc est ad laudandum te; nec septem reliquas laudes de quibus idem meminit Propheta: « Septies in die l. d. tibi (8), » nisi in die persolvendas esse. Quarum quidem prima, quæ matutine laudes appellantur, de qua in eodem scriptum est Propheta: « In matutinis D. m. in te (9), » in ipso statim diei initio, illucescente aurora seu lucifero, præmittenda est: quod etiam in plerisque distinguitur hymnis. Cum enim dicit: « Nocte surgentes v. o. (10), » et iterum: « Noctem canendo r. (11), » vel.

(1) *Lege tehillim.*

(2) Male legit cl. v. Cousin *habeatis.*

(3) Ecclesia Gallicana tunc temporis sequebatur idem Psalterium quod nunc; videlicet antiquam Latinam versionem factam ex textu Græco Septuaginta Interpretum, et correctam a S. Hieronymo. Vellet ei substitui Abælardus versionem factam a S. Hieronymo secundum fidem Hebraicam, quod ipse sanctus doctor noluit.

(4) Eodem jure apocrypha est versio Evangelii.

(5) Cl. v. Cousin edidit *nonnullas.*

(6) « Nominis tui, Domine. » *Psalm. cxviii, v. 55.*

(7) « Media nocte surgebam ad confitendum tibi. » *Psalm. cxviii, v. 62.*

(8) « Laudem dixi tibi. » *Psalm. cxviii, v. 164.*

(9) « In matutinis, Domine, meditabor in te. » *Psalm. lxi, v. 7.*

(10) « Nocte surgentes vigilemus omnes. » Hymn. Gregor. in Brev. Rom. Dominica ad Mat.

(11) « Noctem canendo rumpimus. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. fer. iii ad Mat.

« Ad confitendum surgimus morasque (1) n. r., » et alibi : « Nox atra rerum contegit ter. c. o. (2), » vel : « Nam lectulo consurgimus n. q. t. (3), » et rursum : « Ut quique horas noctium nunc c. r. (4), » et similia, ipsi sibi hymni quod nocturni sunt testimonium præbent. Sic et matutini hymni proprii temporis, quo dicendi sunt, institutionem nonnunquam profitentur : verbi gratia cum dicitur : « Ecce jam u. t. u. (5), » et iterum : « Lux ecce s. a. (6), » vel : « Aurora jam s. polum (7), » seu : « Aurora lucis r. (8), » et alibi : « Ales diei nuntius l. pro. præcinit (9), » vel : « Ortus (10) refulget l. (11), » et si qui sunt hujusmodi, ipsi nos instruunt ymni quo tempore sint cantandi, ut si eis videlicet tempora non observemus, in ipsa eorum prolatione mendaces inveniamur. Hanc tamen observantiam non tam negligentia perumque tollit, quam necessitas aliqua vel dispensatio præpedit ; quod maxime in parochialibus, seu minoribus ecclesiis propter ipsas plebium occupationes cottidie fieri necesse est, in quibus omnia et fere continue peraguntur in die. Nec solum tempora non observata mendatium ingerunt, verum etiam quorundam ymnorum compositores, vel ex proprii animi compunctione alienos pensantes, vel improvidæ studio pietatis extollere sanctos cupientes, in aliquibus ita modum excesserunt, ut contra ipsam nostram conscientiam aliqua in ipsis sæpius proferamus tanquam a veritate prorsus aliena. Paucissimi quippe sunt qui contemplationis ardore vel peccatorum suorum compunctione flentes ac gementes, illa digne valeant decantare : « Preces gementes f. d. q. p. (12), » et iterum : « Nostros pius cum canticis f. b. s. (13), » et similia quæ sicut electis ita paucis conveniunt. Qua etiam præsumptione singulis annis decantare non vereamur : « Martine, par apostolis (14), » vel singulos confessores immoderate de miraculis glorificantes dicamus : « Ad sacrum cujus tumulum frequenter membra languentum modo sanitati, etc. (15), » discretio vestra dijudicet. His vel consimilibus vestrarum persuasionibus rationum ad scribendos per totum anni circulum ymnos animum nostrum vestræ reverentiæ sanctitas (16) compulit. In hoc itaque mihi vobis supplicantibus, sponsæ Christi vel ancillæ, et nos e converso vobis supplicamus, ut quod nostris honus imposuistis humeris, vestrarum orationum manibus sublevetis, ut qui seminat et qui metit, simul operantes congaudeant.

- (1) « Morasque noctis rumpimus. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. ser. iv ad Mat.
 (2) « Terræ colores omnium. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. ser. v ad Mat.
 (3) « Noctis quieto tempore. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. ser. vi ad Mat.
 (4) « Nunc concinendo rumpimus. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. Sabb. ad Mat.
 (5) « Ecce jam noctis tenuatur umbra. » Hymn. Greg. in Brev. Rom. Dom. ad Laud
 (6) « Lux ecce surgit aurea. » Hymn. Prudentii in Brev. Rom. ser. v ad Laud.
 (7) « Aurora jam spargit polum. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. Sabb. ad Laud.
 (8) « Aurora lucis rutilat. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. tempore paschali ad Laud., sed cum hoc initio : « Aurora cælum purpurat. »
 (9) « Luceam propinquam præcinit. » Hymn. Prud. in Brev. Rom. ser. iii ad Laud.
 (10) Cod. et cl. v. Cousin *Ortum*.
 (11) « Ortus refulget lucifer. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. ser. vi ad Laud.
 (12) « Preces gementes fundimus ; dimitte quod peccavimus. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. ser. iv ad Mat. — Verum hæc si valeret ratio, abstinendum esset a Psalmis Davidicis.
 (13) « Fletus benigne suscipit. » Hymn. Ambr. in Brev. Rom. Sabb. ad Mat.
 (14) Hymnus iste ex plerisque Breviariis monasticis, multo magis ex aliis, plura jam sæcula sublatus est. Placet eum hic recitare ex Breviario S. Maximini Trevirensi, anno 1600 typis excuso :

*Rex Christe, Martini decus,
 Hic laus tua, tu illius,
 Tu nos in hoc te colere,
 In te ipsum contribuere.
 Qui das per orbis cardines
 Quod gemma fulget præsulum,
 In quos premunt culpæ graves
 Solvat per ingens meritum.
 En pauper hic et modicus
 Cælum dives ingreditur ;
 Chori caelestes obviant,
 Linguae, tribus, gentes ovant.
 Ut rita fulget, transitus
 Cælis et arvo splendidus :
 Gaudere cunctis pium est,
 Cunctis salus sit hæc dies.*

DIVISIO.

*Martine par apostolis,
 Festum colentes tu fove,*

*Qui vivere discipulis
 Vis aut mori, nos respice.
 Fac nunc quod olim gesseras,
 Nunc præsules clarifica,
 Auge decus Ecclesiae,
 Fraudes relide Satanæ
 Quater chaos eviceras,
 Mersos reatu suscita,
 Diviseras ut chlamydem.
 Nos indue justitia.
 Ut spiritalis gloriæ
 Quondam recorderis tuæ,
 Monastico nunc ordini
 Jam pene lapsa subveni.
 Sit Trinitati gloria,
 Martinus ut confessus est,
 Cujus fidem per opera
 In nos et ipse roborat.*

AMEN.

- (15) Id desumptum ex hymno *Iste confessor antiquo*, a temporibus Urbani VIII legitur :
Cujus ob præstans meritum frequenter *Viribus morbi domitis, salutari*
Ægra quæ passim jacuere membra, *Restituuntur.*
- (16) Cod. *reverentiæ sanctitatis*. Cl. v. Cousin *reverentia sanctitatis*.

HYMNI NOCTURNI.

I.

DOMINICA AD MATUTINUM.

In I Nocturno.

Universorum Conditor,
Conditorum dispositor,
Universa te laudant condita,
Glorificant (1) cuncta disposita.

Instrumento non indigens.
Neque thema discutiens,
Solo cuncta complex imperio.
Dicis : Fiant, et fiunt illico.

Auctor es præstantissimus,
Omnipotens, non hæmulus;
Tantum ergo quæ facis omnia,
Quantum decet facis eximia.

Cujus enim iudicium
Non censet illum imperium:
Qui commodum scienter subtrahit,
Quod nec gravat tandem nec minuit (2).

Fit ergo mundus optimus,
Ac perfectus in omnibus;
Fit pondere, mensura, numero,
Ne vacillet in quoquam ratio.

Opus dignum opifice,
Pulchrum, indissolubile,
Ad exemplar fit perfectissimum,
Instar cuncta concludens optimum.

Nec minore disponitur
Bonitate quam conditur :
Quidquid male gerit iniquitas,
Summa bene disponit æquitas (3).

Sit perpes Deo gloria,
Ex quo sunt quæ sunt omnia.
Ipsam cuncta per quem sunt prædicent.
Ipsi semper in quo sunt jubilent.

AMEN.

II.

In II Nocturno.

Deus, qui tuos erudis
Testamentorum paginis,
Ex eorum intelligentiæ
Cantus nostros condis dulcedine.

Tibi sit acceptabile,
Nobis sic fiet utile
Quod de tuis solvemus laudibus,
Si quod sonat intellexerimus.

Triplex intelligentia
Diversa præbet fercula.
Delitiis habundat variis
Sacræ mensa Scripturæ fertilis.

(1) Cod. *Glorificent.*(2) Cod. *Minuitur.*

(3) In universo fere hoc hymno optimismum aliquem philosophicum obtrudi nemo non viderit. In tribus hymnorum libellis aîta peculiaria Abælardi placita videre non est.

(4) Sic Cod. Legit cl. v. Cousin *ferimenti*

A

Alunt parvos historica,
Pascunt adultos mistica,
Perfectorum ferventi (4) studio
Suscipitur moralis lectio.

Illis fides astruitur,
Ex hac fructus colligitur,
Fructus hic est et consummatio
Quam des nobis, morum instructio

Hæc nobis, Deus, fercula
Tua paravit gratia,
Ut his nostra peregrinatio
Sustentetur quasi viatico.

Sit perpes Deo gloria (5).

III.

In III nocturno.

B

In ortum mundi sensilis
Mundus intelligibilis,
Cælo simul et terra condito,
De divino jam prodit animo.

Cælum mox spiritalibus
Redimitum est civibus;
Hæc auctorem suum laudantia
Matutina sunt illa sidera.

Tellus inanis, vacua,
Latebat aquis obsita;
Hæc faties profundi gurgitis
Caligabat obductis tenebris.

Aqua (6) fovens vivificus
Jam incumbibat spiritus,
Ut hinc aquæ jam tunc conciperent
Unde prolem nunc sacram parerent.

C

Mundi (7) quoque primordia
Lucis venustans gratia,
Dixit Deus : Sit lux, et facta est
A tenebris inde divisa est.

Sit perpes Deo gloria.

IV.

FERIA SECUNDA.

Ad matutinum.

In cœterno Dominus
Verbo dixit altissimus :
Firmamentum sit interpositum,
Ut dividat aquarum medium.

Dictum effectus sequitur.
Abissus interceditur;
Jacentibus aquis inferius
Suspendantur aquæ superius.

D

Quibus has aquas usibus
Reservet, novit Dominus.
Constat autem et hæc, et cœtera
Nobis esse, non sibi, condita.

(5) Aliquot locis leguntur in Codice Bruxellensi siglæ, etc.; sed plerumque fuere omissæ, quemadmodum nunc quoque fit in libris liturgicis. Eas ubique posuit cl. v. Cousin. Maluimus sequi Codicem.

(6) Sic Cod. Legendum *Aquam* vel *Aquæ*.(7) Cod. *In mundi*.

Nostris necessitatibus
Providetur in omnibus ;
Pro singulis a nobis Domino
Gratiarum debetur actio.

Sit perpes Deo gloria.

V.

FERIA TERTIA.

Ad Matutinum.

Ad laudes die tertia
Nos ejus monent opera;
Congregatis inferioribus
Aquis, terram detexit Dominus.

Terra detecta pululat (1);
Herbam et lignum germinat
Omne genus herbæ producitur;
Omne ligni genus emittitur.

In terra terræ principem
Collocaturus hominem,
Locum Deus ornando præparat
Vitæ nostræ quem usus postulat.

Recusamur in omnibus,
Si factorem contempnimus;
Rationem pro cunctis exigit
Is qui cuncta pro nobis condidit.

Discepat mundus contra nos,
Factus ornatus propter nos,
Si nos Deo non subdat gratia,
Quibus ipse subjecit omnia.

Placemus ipsum laudibus,
Quem irritamus actibus.
Quanta laudis sit immolatio,
Nos psalmorum docet instructio.

Sit perpes Deo gloria.

VI.

FERIA QUARTA.

Ad Matutinum.

Ornarunt terram germina,
Nunc cælum luminaria.
Sole, luna, stellis depingitur,
Quorum multus usus cognoscitur.

Lucem distinguunt tempora,
Sunt in signa (2) certissima,
Cuncta fere terrarum commoda
Planetarum ministrat physica.

Hæc quoque pro te cõdita
Sursum, homo, considera
Esse tuam et cæli regio
Se fatetur horum servitio.

Sole calet in hieme
Qui caret ignis munere,
Pro nocturnæ lucernæ gratia
Pauper habet lunam et sidera.

Stratis dives eburneis,
Pauper jacet germincis;
Illic avium oblectant cantica,
Iude florum spirat fragrantia (3).

Impensis, dives, nimiis
Domum casuram construis;
Falso sole pingis testudinem,
Falsis stellis in cæli speciem.

In veri cæli camera
Pauper jacet oulcherrima;

(1) Sic Cod.

(2) Sic Cod. Non vero insignia, ut legit cl. v. Cousin.

A Vero sole, veris sideribus
Istam illi depinxit Dominus.

Opus magis eximium
Est naturæ quam hominum,
Quod nec labor, nec sumptus præparat,
Nec vetustas solvendo dissipat.

Ministrat homo diviti,
Angelus autem pauperi,
Ut hinc quoque constet cælestia
Quam sint nobis a Deo subdita.

Sit perpes Deo gloria.

VII.

FERIA QUINTA.

Ad Matutinum.

B Ornatis luce partibus
Mundi superioribus,
Loca restat ornandum infima,
Ex his ex (4) quibus lux est jam condita.

Educunt aquæ reptile,
Producunt et volatile;
Uno jussu pisces et volucres
Prodierunt in suas species.

Simul et cete grandia,
Et parva sunt ostrea,
Uno gripho momento maximus
Perfectus est et passer modicus.

Dixit enim, et facta sunt,
Mandavit, et creata sunt;
Magna simul complet et modica,
Cui sunt æque cuncta facilia.

Sit perpes Deo gloria.

C

VIII.

FERIA SEXTA.

Ad Matutinum.

Laus instat sextæ feræ,
Pro qua debentur aliæ,
Qua formatur homo novissimus,
Præparatis ei jam omnibus.

Hæc in luce terrestria
Creantur animantia;
Omne terræ de terra reptile,
Omne genus profertur bestiæ.

Fit omnium novissimus
Homo qui præsit omnibus;
Ad hunc cuncta spectabant terminum
Tanquam finem cunctorum unicum

D

Summus Creator omnium,
In quo summa stat operum,
In hoc omnis expletur terminum
Consilii divini ratio.

Hoc unum plasma nobile
In quo resplendes, Domine.
Illud tuæ decus imaginis,
Et gloria similitudinis.

Vir primum, inde femina,
De costa viri condita,
Postquam viro sopor immittitu,
Sacramentum quo magnum geritur

Dantur his animantia
In potestate cetera.

(3) Cod. habet male *fragrantia*.

(4) Sic Cod. *Ex* redundare videtur.

Potiantur pro tabernaculis
Paradisi templo (1) gratissimis.

Sit perpes Deo gloria

IX.

SABBATO.

Ad Matutinum.

Perfectis Deus omnibus
Et (2) inspectis operibus,
Sunnie bonus cuncta quæ fecerat
Valde bona videt et approbat.

Sunt perfecta senario
Cuncta dierum numero,
Ut perfecto dierum operi
Attestetur et virtus numeri.

A

Quievit die septimo
Non lassatus in aliquo;
Quies ipsa Deus perpetua,
In quo cuncta quietis gaudia.

Diem ergo sanctificat,
Quo cessando quieverat,
In sabbati veri misterio
Benedicit diei (3) septimo;

Hlius, inquam, sabbati,
Quod est ignarum termini,
Quo pax vera, summa tranquillitas
Juges agit festorum ferias.

Sit perpes Deo gloria.

HYMNI DIURNI.

X.

DOMINICA.

Ad Laudes.

Advenit veritas, umbra præteriit,
Post noctem claritas diei subiit,
Ad ortum rutilant superni luminis
Legis misteria plena caliginis.
Nocturnum (4) Moysi cedit præcontum,
Diurnum congruit diei canticum.
Cum Christo prodeunt cuncta de latebris,
Nec locum deserit lux tanta tenebris.

Velamen exuunt figuræ mysticæ;
Est in re veritas, jam non in scemate;
Promissa liquido complens prophetica
Tota vel apicem non sinit irrita.

Transacto flebili de morte vespere,
Cum vita redditur mane læticiæ,
Resurgit Dominus, apparent angeli,
Custodes fugiunt splendore terrili.

Sanctorum plurimi qui jam dormierant,
Surgentes gloriam surgendo prædicant.
In testimonium surgentis Domini,
Conscendunt mortui, descendunt angeli.

Perhenni Domino perpes sit gloria,
Ex quo sunt, per quem sunt, in quo sunt

Ex quo sunt Pater est, per quem sunt Filius,
In quo sunt Patris et Filii Spiritus.

XI.

QUOTIDIE.

Ad Primam.

Auroram lucifer præit, sol sequitur.
Aurora fidei lux intelligitur,
Quam verus lucifer surgendo contulit,
Caro Dominica cum refluoruerit.

Hic idem lucifer, ut sol, refulserit,
Cum ad juditium commune venerit,
Cujus lux fuerit tanta præsentia,
Ut conscientia loquantur singula.

Nunc (5) invisibilem quem intelligimus
Solem annuntiat iste quem cernimus,
Et invisibilem auctorem omnium
Laudat visibilis effectus operum.

Cunctis laudantibus, homo, ne taceas,
Cum laudes Domino pro cunctis debeas.

(1) Cod. *tempore.*(2) Supplevimus *Et*, quod deest in Cod.(3) Cod. *die*

B

Urgeris singulis ex beneficiis,
Ut grates laudibus solvas continuis.

Perhenni Domino perpes sit gloria.

XII.

Ad Tertiam.

In altum orbita solis jam ducitur,
Calorque proficit quo mundus alitur,
Lux primum, deinde calor infunditur,
Cum fidem caritas in nobis sequitur.

Hanc lucem fidei sol verus attulit,
In carne. Verbum nos cum visitaverit,
Cælum fortissimum amoris attulit
Hac hora Spiritus quem Verbum miserit.

Hinc recte Spiritus in igne visus est
Super apostolos, cum hoc largitum est;
Nam ignis amor est qui mentes animat,
Ut testam luteam ignis corroborat.

C

Perhenni Domino perpes sit gloria.

XIII.

Ad Sextam.

Plena meridie lux solis radiat,
Plenusque calor est quo mundus æstuat.
Beatitudinis hæc est perfectio,
Cum ipsa Dei nos incendet visio.

Cujus quo fuerit major cognicio,
Major in singulis erit dilectio,
Quem nichil aliud erit conspiciere,
Quam vera perfrui beatitudine.

Felices oculi, beata lumina,
Quibus concessum est hac frui gloria.
Hujus te supplices rogamus, Domine,
Loca vel ultima da nobis curia.

D

Perhenni Domino perpes sit gloria.

XIV.

Hymnus Gratiarum post epulas.

Deus qui corpora creas et animas,
Et cibus propriis utraque recreas,
Tibi tam corpora psallant quam animæ,
Esse qui tribuis illis et vivere.

Ignosce, Domine, nostris excessibus,
Si plus quam decuit gula indulsumus.
Immo, piissime, quia sic fecimus,
Tam hoc quam cetera condona, quæsumus.

(4) Cl. v. Cousin legit et edidit *doc'terum.*(5) Cl. v. Cousin edidit *Hunc.*

Hoc primi vitio parentes exulant,
Et crebris posteros ærumnis implicant
Hoc naturaliter est nobis insitum,
Et quasi filiis hereditarium (1).

Immoderatio et inter epulas
Si quid addiderit culpæ loquacitas,
Id quoque tuum est tuis ignoscere,
Qui nobis spacium reservas veniæ.

Tuum est gratiam dare supplicibus
Qua sibi temperet ab his et talibus
Tuum est (2) omnibus modum præfingere
Atque præcipitem naturam regere.

Peregrinantibus nobis viaticum
Da necessarium, tolle superfluum;
Sit quæ non honeret supellex modica,
Ne tarde profugis occurrat patria.

Quis in exilio quærat delitias?
Vel nudus utinam hinc tandem exeat!
Nudeque naufragum hærentem tabulæ
Cautes excipiant saxoso littore.

Qui spiritalibus se cibis præparat,
Non quærit qualibet stercus conficiat.
Cælesti pane qui saginat (3) animam
Ventris rugitibus non parat similitam.

O! (4) Quem veræ poculum vitis inebriat,
Vini dulcedine gulam non incitat,
Regum deliciæ, non Christi pauperum,
Sollicitudines sunt istæ gentium.

Terrena cogitant hii, non cælestia;
Ponunt exilium sibi pro patria;
Sortem cum bestiis hic suam faciunt,
Et tales miseri comites eligunt.

Averni facilem descensum appetunt,
Arduum cælorum callem refugiunt.
Ventre et pectore repentes penitus
Se jam atollere valent nullatenus.

Ut pronas corpore natura bestias,
Sic istos animo fecit edacitas.
Bachi vel Cereris templis assidui,
In cerimoniis sunt ventris prodigi (5).

Tu autem exules factos ingluvie
Per abstinentiam reduc nos, Domine,
Nullumque deseras tuorum inopem,
Qui vestis liliū, et pascis passerem.

Nullum necessitas premat inopiæ,
Sed sit frugalitas sufficientiæ.
Sit quod sufficere naturæ valeat,
Non quod lasciviæ fomentum præbeat.

Perhenni Domino sit.

XV.

Ad Nonam.

Septem quas solvimus diurnis laudibus
Nocturnis additis octo perficimus,
Ex quibus quattuor ascribe vespere (6)
Et mane quattuor, diemque perfice (7).

A A nona vesperam scimus incipere,
Cum sol se cœperit terris immergere,
E contra recte quis mane tribuerit
Post noctis medium cum sol emergerit.

Octo conficitur nostra substantia
Quam Jemum perficit octavæ gloria;
Corpus ex quattuor constare novimus,
Ornari totidem mentes virtutibus.

Hinc recte gratias in octo laudibus
Pro nobis Domino solvi statuimus
Defectum corporis præbentes vespere,
Mane tribuimus vigorem animæ.
Perhenni Domino.

XVI.

DOMINICA.

Ad Vesperas.

B Octavæ titulo in Psalmis legimus
Futuræ gloriæ vitæ canentibus,
Cum lux subierit perpes fidelium
Istius temporis post septenarium.

Hanc jam in capite completam novimus,
Cum resurrexerit hac luce Dominus,
Ut sic certissimam spem membris propriis
Ejusdem tribuat beatitudinis.

Hinc a Christicolis hæc dies merito
Præ cunctis colitur hoc in misterio.
Æternis etenim, non temporalibus
Hii bonis inhiant (8) quorum fons Dominus.

Neve tam arduam viam tenentibus
Ex diffidentia tepescat animus:
Hac ipsa die Dominus (9) paraclitum
Misit discipulis in æram Spiritum.

C

Ad hujus addite diei gloriam
Quo recte videas diem Dominicam (10),
Quod corporaliter hac luce Dominus
Ut rex susceptus est et heres regius.

Ingressus proprium statim palatium,
Potentis exhibet regis imperium;
Pravos ejiciens (11), cæcos illuminat,
Et domum Domini sic reconciliat.

Octavæ peragit Jhesus misterium
In qua resederit ut iudex omnium
Suos illuminans sui præsentia,
Pravos ejiciens a regni gloria.

Nec a misterio vacare credimus,
Quod soli dies hæc datur a gentibus;
Ipsi hæc (12) consecrant eam ex nomine,
Cum sibi vindicet hanc sol justitiæ.

Perhenni Domino.

XVII.

QUOTIDIE.

Ad Completorium.

D

Ubique tuis nos et semper laudibus
Vacare, Domine, debere novimus,
Qui loca fabricas nobis et tempora,
Noctem ad requiem, diem ad opera.

similiter in quarta strophæ.

(7) Quattuor horæ vespertinæ sunt Abælardo Nonæ,
Vesperæ, Completorium et Matutinum; quattuor
matutinæ Laudes, Prima, Tertia et Sexta.

(8) Cod. *iniant*.

(9) Cl. v. Cousin *Dominus die*.

(10) Cod. *additæ... diei dominicam*.

(11) Cod. *exibet... eitiens... eitiens*.

(12) Cod. *Ipsi quoque*.

(1) Sic Cod. Cl. v. Cousin mutavit in *hereditarium*. Non necesse; quum non convenient antiqui grammatici.

(2) Cod. in *omnibus*; sed in obelo seu stigmatibus notatur.

(3) Cod. *sagians*.

(4) Cl. v. Cousin omisit O!

(5) Cod. *prodii*.

(6) Servavimus *vespere*, quoniam continuo post Abælardus *mane* quoque tamquam dativum adhibet:

Et cum ferat (1) non hoc nostra fragilitas, A
 Horas instituit, fixit ecclesias,
 Ut ipsa loca nos ad hæc adnoneant.
 Invitent tempora vel segnes arguant.

Hora jam requiem diei septima
 Completa poscimus laudum hebdomadam (2).
 Tu nostro, Domine, benedic sabbato,
 Quos tuo reparaet quies obsequio.

Hanc tua dextera domum sanctificet
 Et immanissimum leonem religet;
 Somno pacifico sic corpus recrea,
 Ut in te vigilet mens semper sobria.

Perhenni Domino.

XVIII.

FERIA SECUNDA.

Ad Laudes (3).

Ætates temporum nostrique corporis
 Divini numerus præsignat operis;
 Dierum novimus in hoc senarium,
 Et sex ætates sunt mundi vel hominum.

In Noe primæ fit ætatis terminus,
 Instar infantiaæ quam recte ponimus;
 Similitudine quadam a singula
 Lux prima continet horum misteria.

Tunc (4) incomposita facta materies,
 Formanda deinceps erat in species,
 Et rude seculum legem non noverat,
 Nec ætas terrena (5) rectum quid cogitat.

Deleta prior est ætas diluvio,
 Sic et infantiam delet oblivio;
 In primo die lux narratur condita
 Et istam incohat lucem infantia (6).

Est et lux fidei quædam minoribus,
 Quam quasi parvuli primum suscepimus.
 Hanc quoque species ipsa diluerit,
 Cum, vel nunc credimus, videri cœperit.

Perhenni Domino.

XIX.

Ad Vesperas

Secunda desinit ætas in Abraham,
 Ac si jam ventum sit ad pueritiam,
 Non hanc diluvium ætatem diluit,
 Cum pueritiaæ quisque meminerit.

Hac firmamentum est in die conditum,
 Ut aquas (7) dividat his interpositum,
 A compluentibus et inundantibus
 Aquis consuluit archa fidelibus.

Non Dei populum hæc ætas genuit,
 Legis instructio cum nondum fuerit,
 Nec vires suppetunt gignendi puero,
 Etsi memoriam jam firmet animo.

Post lucem fidei, spes nos corroborat,
 Et jam ad fortia credentem animat,

(1) Cl. v. Cousin: *Non ferat.*

(2) Sic Cod. Cl. v. Cousin *Hebdomada*. Sensus est: *Completa jam septima hora diei, poscimus requiem, videlicet hebdomadam laudum, seu cælum.*

(3) Materia primi hujus hymni pertinet ad Dominicam diem; sed, quum superius jam scripsisset hymnum de Dominica ad Laudes, celebravit ad Laudes feriae secundæ argumentum de prima mundi et hominis ætate et ad Vesperas ejusdem feriae

Ut spe cælestium et veræ gloriæ
 Jam cuncta toleret huius miseriæ.

Perhenni Domino.

XX.

FERIA TERTIA.

Ad Laudes

Ætas perducitur ad David tertiam.
 Huic est similis adolescentia.
 Interpres sapiens diei tertio
 Utramque comparat ætatem merito.

Aquas ab arida lux ista removet,
 Et fluxa seculi data lex inhibet,
 Ne, deprimentibus nos libidinibus,
 Concupiscentiis se mergat animus.

Hæc ætas populum per legem genuit,
 Et patrem Habraam multorum statuit,
 Et quasi prima sit hæc terræ soboles,
 Nascuntur hodie cum herbis arbores.

Perhenni Domino.

XXI.

Ad Vesperas.

Post fidem atque spem, timor incutitur,
 Quo mercenarius aut servus agitur,
 Dum hunc sollicitant sperata commoda
 Vel illum stimulant flagella condita.

Antiquum timor hic possedit populum
 Legis pollicitis et minus subditum,
 Dum lex promitteret hæc bona cupidis,
 Reos afficeret pœnis gravissimis.

Ex terra vivere plantas agnoscimus,
 Creatas hodie quas esse legimus,
 Et vitam Israel terrenam duxerit
 Cujus promissio terrena fuerit.

Perhenni Domino.

XXII.

FERIA QUARTA.

Ad Laudes.

Quarta lux decorat cælum sideribus,
 Quorum perpetuus vigor est igneus.
 Quæ nunquam excidit, sic fervet caritas
 Quæ sibi vindicat sedes æthereas.

Cujus quadrifida lex Evangelium
 Constat ad quattuor dierum numerum,
 Quadrati corporis est magna firmitas
 Et cuncta sustinet invicta caritas.

Virtutum cœritas est consummatio,
 Virilis virium ætas perfectio.
 Ut corpus hominis hoc implet viribus,
 Sic mentem caritas consummat moribus.

XXIII.

Ad Vesperas

Ætatis seculi quartæ primordium
 Ponunt theologi regnum Davidicum;
 Istius vespera sit transmigratio
 Israelitici sub Babylonio.

de secunda ætate. Quum ad S. Dionysii moraretur Abælardus, in Ven. Bedæ inciderat opera: hinc forte (videlicet ex capitibus XVI et sequentibus libri *De temporibus*) hæc hausit.

(4) Cl. v. Cousin edidit, *Tunc.*

(5) Cod. *eterrena.*

(6) Cod. *infantiam.*

(7) Cod. *aqua.*

In David caritas perfecti noscitur,
Quæ sævos (1)... et hostes amplectitur,
Pepercit Sauli quem planxit mortuum,
Morte mox puniens mendacem nuntium.

Hostilem religat prædonem caritas,
Nec erit animæ cum hac captivitas;
Ubi defuerit, salus amittitur,
Et nostri pectoris urbs hosti traditur.

Perhenni Domino.

XXIV.

FERIA QUINTA.

Ad Laudes.

Quod ætas seculi quinta perducitur,
Ad Christi tempora a multis traditur,
In mundi senio novus ad veterem,
Ut eum renovet, missus est hominem.

Defectum virium senectus patitur,
Et mundi senium hoc recte dicitur,
In quo consulere virtus Altissimi
Bonorum omnium venit defectui.

Jam præterierat patrum religio,
Prophetæ deerant, defecit unctio,
Cum hunc inunxerit (2) divina gratia,
Qui spiritualiter restauret omnia.

Perhenni Domino.

XXV.

Ad Vesperas.

Ex aquis hodie viventes animas
Produci docuit Scripturæ veritas,
Quia baptismatis absente lavacro
Morum non sufficit catechizatio.

Hic mater gratia sepelit veterem,
Hinc novum pia plebs suscipit hominem,
Qui sacramentum hoc primum exhibuit,
Adventum Domini Baptista prævenit.

In quintæ mittitur ætatis tempore,
Quintæ misterium qui pandat feriæ.
Qui finis veterum nova dat lavacra,
Quasi produceret hinc animantia.

Perhenni Domino.

XXVI

FERIA SEXTA.

Ad Laudes.

Sexta tam hominum ætas quam temporum
Meta vel finis est ætatum omnium,
Finis perficiens bonorum Christus est,
Ætate seculi sexta qui passus est.

Ipsius passio, nostra redemptio,
Bonorum est (3) omnium et consumptio;
Salutis cetera sunt adminicula,
Hæc est completio salutis hostia

Hac die conditus homo se perdidit;
Eadem Conditor ipsum restituit,
Propter quem subiens crucis suspendium,
Ut servum redimat, se dedit pretium.

(1) Hic verbum quoddam excidit.

(2) Cod. habet *injunxerit*; cl. v. Cousin *injunxerit*.

(3) Cl. v. Cousin censet delendum esse est; verum bis alibi quoque eliditur syllaba ultima *um*.

(4) In Cod. nulla fit divisio; certo tamen novus hic incipit hymnus. Nolumus tamen numeros mutare, ut in Monito præliminari diximus.

A

Ad Vesperas (4).

De costa viri fit sopiti femina:
Ubi Christi sponsa ejus est Ecclesia (5);
Mors Christi sopor est, de cujus latere
Nos mundat prodiens aqua cum sanguine.

Rei cujuslibet ejus imaginem
Expressam dicimus similitudinem;
Quod vero quamlibet rem munus exprimit,
Similitudinis nomen non refugit.

Virum et feminæ præesse novimus,
Ejus de corpore quam sumpsit Dominus.
Hinc Dei dicimus virum imaginem,
Ejusque feminam similitudinem.

Quo nempe major est viri sublimitas,
Atque potentia præcellit dignitas,
Eo vir amplius est Deo similis,
Cum hanc et ratio præponat ceteris.

B

Perhenni Domino.

XXVII.

SABBATO.

Ad Laudes.

Finem ac requiem laborum omnium
Beatitudinis imponit bravium (6).
Ad hanc pertingitur per præcedentia,
Quæ sex significant dierum opera.

Fides, spes illa sunt, timor, dilectio,
Baptismi gratia, Christique passio,
Hujus senarii beatis gradibus
Beatitudinis succedit aditus.

Per gradus singulos deduc nos, Domine,
Ut queant membra te caput apprehendere (7),
In veri sabbati perhenni gloria,
Cujus exuocant omne cor gaudia.

C

Perhenni Domino.

XXVIII.

Ad Vesperas

O quanta, qualia sunt illa sabbata,
Quæ semper celebrat superna curia!
Quæ fessis requies, quæ merces fortibus,
Cum erit omnia Deus in omnibus!

Vere Jherusalem illic est civitas
Cujus pax jugis est summa jocunditas.
Ubi non prævenit rem desiderium,
Nec desiderio minus est præmium.

D

Quis rex! quæ curia! quale palatium!
Quæ pax! quæ requies! quod illud audium!
Hujus participes exponant gloriæ
Si, quantum sentiunt, possint exprimere (8).

Nostrum est interim mentem erigere,
Et totis patriam votis appetere,
Et ad Jherusalem a Babilonia,
Post longa regredi tandem exilia.

Illic, molestiis finitis omnibus,
Securi cantica Syon cantabimus,

(5) Cod. *Christus*, sensus est: *In quo misterio sponsa Christi est ejus Ecclesia.*

(6) Sic Cod. et quidem recte. Cl. v. Cousin *brachium* edidit.

(7) Cod. *apprehendere.*

(8) Constructio græca *exponant si vossint*, veteribus Romanis etiam usitata.

Et juges gratias de donis gratiæ
Beata referet plebs tibi, Domine (1)

Illic ex sabbato succedet sabbatum,
Perpes læticia sabbatizantium,

A

Nec ineffabiles cessant jubili,
Quos decantabimus et nos et angeli.

Perhenni Domino.

LIBELLUS SECUNDUS.

PRÆFATIO.

DE RATIONE PRÆCEDENTIS LIBELLI.

Tripartitum est divini cultus officium. Doctor gentium in Epistola ad Ephesos ordinavit dicens. « Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini Spiritu loquentes vobismetipsis in psalmis et ymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris Domino (2). » Et rursus ad Colosenses inquit: « Verbum Christi habitet in vobis habundanter in omni sapientia, docentes et commoventes vosmetipsos in psalmis, ymnis et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Domino (3). »

Psalmi vero et cantica quoniam ex canonicis antiquitus præparata sunt Scripturis, nec nostro nec alicujus egent studio ut modo componantur.

De ymnis vero cum nihil in superpositis distinctum habeatur scripturis, quamvis et nonnulli psalmi nomen ymnorum sive canticorum sanctorum inscriptum titulis habeant, passim a pluribus postea scriptum est, et pro temporum aut horarum seu festivitatum varietate quibusque proprii hymni sunt constituti, et hos nunc proprie hymnos appellamus, quamvis antiquitus indifferenter nonnulli tam ymnos quam psalmos dicerent quælibet divini laudis cantica rithmo vel metro composita. Unde Eusebius Cæsariensis *Ecclesiasticæ Historiæ* libri secundi (4) capitulo xvii (5) disertissimi Judæi Philonis laudes erga Alexandrinam sub Marco Ecclesiam commemorans inter cetera adjecit (6). « Post pauca rursum etiam de eo quod psalmos faciant novos, ita scripsit: « Itaque non solum subtilium intelligunt ymnos veterum, sed ipsi faciunt novos in Deum, omnibus eos et metris et sonis honesta satis et suavi compage modulantes. » Haud fortassis incongruum est omnes psalmos Hebræice metro vel rithmo compositos et melica dulcedine conditos appellari etiam ymnos, juxta ipsam videlicet ymnorum diffinitionem quam in præfatione prima posuimus. At cum jam psalmi ex Hebræo in aliam linguam translati a rithmi vel metri lege soluti sint, bene ad Ephesos qui Græci sunt Apostolus scribens separatim a psalmis hymnos distinxit sicut et cantica.

De his itaque quoniam nostrum sæpe ingeniolium, dilectissimæ Christi filiæ, multis precibus pulsavistis, addentes insuper quibus de causis id necessarium vobis videatur, vestræ jam petitioni, prout Dominus annuerit, ex parte paruimus. Superiori namque libello cottidianos feriarum ymnos qui toti sufficere possint ebdomadæ comprehendimus. Quos ita compositos esse cognoscatis ut bipartitus sit eorum cantus sicut et rithmus, et sit una omnibus nocturnis melodia communis atque altera diurnis, sicut (7) et rithmus. Ymnum etiam gratiarum post epulas exsolvendum non prætermisimus, secundum quod in Evangelio scriptum est: « Ymno dicto exierunt (8). »

Ceteros vero suprapositos hymnos hac consideratione digessimus ut qui nocturni sunt suarum opera feriarum contineant, diurni autem ipsorum operum allecoricam seu moralem expositionem tradant. Atque ita factum est ut obscuritas historiæ nocti, lux vero expositionis reservetur diei. Superest de cetero vestris me orationibus adjuvari ut optatum vobis munusculum transmittam.

(1) Cod. habet *Domine*; cl. v. Cousin, quasi de suo id adjecisset, edidit [*Domine*?]

(2) Ephes. V, 18, 19.

(3) Coloss. III, 16.

(4) Omisit *secundi* cl. v. Cousin.

(5) Sic Cod. et quidem recte. Cl. v. Cousin edidit xix.

(6) Hic apposuit cl. v. Cousin sequens annotatum: *Desunt in codice verba Eusebii*. Nulla desunt. Verba: *Post..... scripsit* sunt Eusebii. *Itaque..... modulantes* sunt Philonis. Omnia accurate citavit Abælardus ex versione Rufini.

(7) Cod. *sic*, omisso abbreviationis signo.

(8) Matth. xxvi, 30; Marc. xiv, 26.

HYMNI SOLEMNITATUM DIVINARUM.

IN NATIVITATE DOMINI
XXIX.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Verbo Verbum virgo concipiens,
Ex te verus ortus est Oriens,
A quo vera diffusa claritas
Circumductas abduxit tenebras.

Felix dies, dierum gloria,
Hujus ortus quæ vidit gaudia!
Felix mater quæ Deum genuit!
Felix stella quæ solem peperit!

O vere beata pauper puerpera!
Cujus partus diuavit omnia;
Pauper, inquam, sed celsa genere,
Pontificum et regum sanguine.

Vitæ viam in via peperit,
Hospicium non domum habuit,
Regum preles et cæli domina,
Pro cameris intravit stabula.

Obstetrices in partu deerant,
Sed angeli pro eis aderant,
Quorum statim chorus non modica
Hujus ortus eduxit gaudia.

Defuerunt fortassis balnea,
Sed quam lavent non erat macula.
Non est dolor quem illa relevent,
Nec scissura quam illa reparent.

In excelsis sit Deo gloria,
Pacis in terra fœdera,
Quam super his voces angelicæ
Decantasse noscuntur hodie.

AMEN.

XXX.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Dei patris et matris unicus,
In præsepe pro cunis positus,
Angustias præsepis sustinet,
Quem ambitus cæli non continet.

Excipitur vili tugurio,
Qui præsidet cæli palatio.
Quis super hoc, quis non obstupeat?
Cujus mentem hoc non commoveat (1)?

Pauper Deus, imo pauperrimus,
Sic factus est pro nobis omnibus
Quæ sunt grates, quæ retributio
Super istis a nobis Domino?

In præsepi vagit, ut parvulus,
Qui concutit cælum tonitribus (2)
Stratum habet fœni reliquias,
Qui regibus largitur purpuras.

Bestiarum infertur pabulo,
Angelorum ipsa refectio.

(1) Sic Cod. et recte. Cl. v. Cousin *commoneat*.
(2) Cod. *tonitruis*, quæ forma quoque probe Latina est. Sed prælaacet *tonitribus*, ut adsit consonantia.
(3) Sic Cod. Cl. v. Cousin *palma*. Prælaecit

A Instat inde grex animalium,
Hinc angeli præbent obsequium
In excelsis sit Deo gloria.

XXXI

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Quam beatum stratum hoc straminis
Tantæ latus quod pressit virginis,
Quo parvulus nascens excipitur,
Cujus palmo (3) cælum concluditur!

In sericis reginæ ceteræ
Summo solent dolore parere.
Vilis strati beatus lectulus
Omni fuerit dolore nescius.

B Regum natis in alimonia
Sunt subacta nutricum ubera.
Educatur lacte virgineo,
Virgo clauso quem fudit utero.

Nulli regum inter tot epulas,
Inter tantas et tot delicias,
Concessum est ut lacte virginis
Quis de suis alatur parvulis.

Virgo pauper fortassis esurit,
Quæ parvulum hoc lacte reficit.
Stupent cæli, mirantur angeli,
Obsequio lactantis seduli.

In excelsis sit Deo gloria.

XXXII.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

C Gaude, virgo virginum gloria,
Matrum decus et mater, jubila,
Quæ commune sanctorum omnium
Meruisti conferre gaudium.

Patriarchis sanctis ac regibus
Te filiam promisit Dominus;
Te figurant (4) legis ænigmata,
Prophetarum canunt oracula.

Te requirunt vota fidelium,
Ad te corda suspirant omnium,
Tu spes nostra post Deum unica,
Advocata nobis es posita.

Ad judicis matrem confugiunt,
Qui judicis iram effugiunt.
Quæ (5) supplicare pro eis cogitur
Quæ pro reis mater efficitur.

D O pia.....etas! filius
Ad hoc gignit, ad hoc est genitus,
Ut salventur servi per [gratiam (6)]
Quam exhibet hæc dies maximam

In excelsis sit Deo gloria.

adhaerere codici, quum Vitruvius scripserit: *Id* (munerum datio) *semper geritur per manus palmum*.
(4) Cod. *fugantur*.
(5) Sic Cod. *Dele quæ*.
(6) *Gratiam* ex conjectura adjecimus.

IN EPIPHANIA DOMINI.
XXXIII.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Nasciturum sive natum
Cæli regem et terræ
Miris signis eo dignis
Prædicarunt utraque.

Nam, Auguste, te florente,
Solem cinxit corona;
Inundavit (1) quod mandavit
Oleum de taberna.

Veniente Redemptore,
Servis datur libertas,
Servitutis jugum tollis (2),
Et quem nescis præsignas.

Interdicis nec permittis
Te Dominum vocari,
Ut venturo possit Christo
Decus hoc reservari.

Jani portas tenet clausas
Pax a Christo præmissa,
Quæ prophetæ quondam voce
Mundo fuit promissa.

Pax in terris, in excelsis
Sit gloria, sit summa
Regi summo Patri, Verbo,
Spiritus per sæcula.

AMEN.

XXXIV.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS

Angelorum stupent cantu
Admoniti pastores;
Magos nova ducit stella:
Metu languet Herodes.

Dat mandata magis stulta,
Loquens eis in dolo
Sed illusus fuit dolus
Fraudulento fraudato.

Illic cœptam tenent viam,
Reperiunt quem quærunt,
Et oblati tribus donis
Per hæc ipsum describunt

Ad Herodem ne redirent
Admonentur in somniis,
Et divino documento
Sunt quid agant edocti.

Pax in terris.

XXXV.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Consecrandas intrat aquas,
Baptizatus a servo,
Qui peccata tollit nostra,
Qui non eget baptismo

Baptizato qui baptismo
Vere suo baptizat,
Statim cæli sunt aperti
Quos peccatum claudebat.

Revelatus est descensus
Spiritus in columba;

(1) Sic Cod. et quidem recte. Cl. v. Cousin. *Mundavit.*

(2) Cod. *tollit.*

(3) Cod. *habet quis.*

(4) Locus corruptus videtur cl. v. Cousin. Sensus videtur esse: Nec æqua seu similis vox tenet

A

Baptizandis renascendis
Gratia demonstrata.

Est audita vox paterna,
Filiū protestata,
Et renatos facit veros
Filius illa data;

Quæ vox (3) blanda, mansueta
Deum monstrat placatum,
Nec divinæ quemquam æqua
Gratiæ tenet tipum (4).

Pax in terris.

XXXVI.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Qui baptismo nobis suo
Aguas sanctificavit,
Has in merum vertit vindam
Et convivas reficit.

Unde (5) clara dies ista
Trino facto resplendet;
Quia per tot (6) mundo signa
Mundi salus apparet.

Nec post tanta vel majora
Signa credit Judæus,
Quem ad unam statim stellam
Requisivit Chaldæus.

Elementa suum cuncta
Recognoscunt auctorem.
Te nec signa, nec lex ipsa
Movent, miser, ad fidem?

Si nec signis, nec prophetis
Arbitraris credendum,
Exul longa saltem pœna
Tuum disce reatum.

C

Pax in terris

IN PURIFICATIONE B. MARIE VIRGINIS.

XXXVII.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Adorna, Sion, thalamum,
Quæ præstolaris Dominum;
Sponsum et sponsam suscipe
Cum cereorum lumine.

Prudentes illæ virgines,
Vestras aptate lampades,
Et occurrentes Dominæ,
Surgant adolescentulæ.

Faces accendant famuli,
Veroque mundi lumini
Domus dominis cum omnibus (7)
Occurrat (8) luminaribus

Beate senex, propera,
Promissa comple gaudia
Et revelandum gentibus
Revela lumen omnibus.

Devota Deo vidua,
Ejusque templo dedita,
Pari propheta gaudio,
Et confitere Domino.

D

quemquam typum divinæ gratiæ, seu ita manifestat divinam gratiam.

(5) Sic Cod. Cl. v. Cousin. *Unde.*

(6) Cod. *tanta.*

(7) Hic iterum elisio.

(8) Expunximus *cum*, quod in Cod. abundat.

Deo patri cum Filio,
Cum Spiritu paraclito,
Ut est una substantia
Sic et una sit gloria.

AMEN.

XXXVIII.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Parentes Christum deferunt,
In templo templum offerunt.
Legi parere voluit,
Qui legi nichil debuit.

Offer, Beata, parvulum
Tuum et Patris unicum;
Offer per quem offerimur,
Pretium quo redimimur.

Procede, virgo regia,
Profer natum cum hostia,
Tollantur aves mysticæ,
Tibi vel ipsi congruæ.

Monstret columba simplicem,
Designet turtur virginem;
Pauper quidem [est (1)] hostia,
Sed magna sunt misteria.

Hæc quidem erat pauperum,
Cum esset (2) agnus divitum,
Sed agni veri latio
Non eget agno mystico.

Deo patri cum Filio,
Cum Spiritu Paraclito.

XXXIX.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Qui paupertatem admonet,
Hanc in se prius exhibet;
Deus dives in omnibus,
Ut nos ditet pauperrimus.

Factis primum exhibuit,
Quod verbis tandem docuit,
A cunis mox incipiens,
Et re vocem præveniens.

IN RESURRECTIONE DOMINI.

XLI.

AN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Christiani, plaudite,
(Resurrexit Dominus!)
Victo mortis principe
Christus imperat,
Victori occurrite,
Qui nos liberat.

Superato Zabulo (3),
(Resurrexit Dominus!)
Spoliato barathro,
Suos eruit,
Stipatus angelico
Cætu rediit.

Fraus in hamo fallitur,
(Resurrexit Dominus!)
Quæ dum carne vescitur
Circumposita,
Virtute transligitur
Carni insita.

Captivatis inferis,
(Resurrexit Dominus!)
Ditatisque superis,
Cælum jubilat,
Hymnis, psalmis, canticis
Terra resonat.

Deo patri gloria,
(Resurrexit Dominus!)
Salus et victoria,
Christo Domini;
Par honor per secula
Sit Spiritui.

AMEN.

XLII.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Da Mariæ tympanum,
(Resurrexit Dominus!)
Hebræas ad canticum
Cantans provocet,
Holocausta carminum
Jacob imolet.

A

Hic est ille funiculus,
In manu viri lineus,
Subtilis evangelicæ
Sermo legis in opere.

Hic est mensuræ calamus
Quem gestat manu parvulus,
Ut super montem positum
Mensuret ædificium.

Mensuræ quippe calamus
Liber est evangelicus,
Quem manu fertur gerere
Qui scriptum complet opere.

Hoc super ipsum posita
Mensuratur Ecclesia,
Dum in hoc quisque percipit
Quantum crescit ac deficit.

Deo patri.

B

XL.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Omnis sexus et quælibet
Ætas plaudat et jubilet.
Monet omnes ad gaudium
Qui venit salus omnium.

Gaude, vir, gaude, femina,
Communi læti gloria.
Virum, quem Deus induit,
Ignara viri peperit.

Congaude, virgo, virgini!
Mater est hæc Altissimi;
Nupta nuptæ congaudeat,
Quæ mox conceptum prædicat.

Conclusus adhuc utero,
Quo potens infans gaudio
Vitam mundi quam senserat
Mundo statim adnuntiat!

Hinc senex, inde vidua
Laude Christum prophetica
Confidentes dominicam
Ostenderunt præsentiam.

Deo patri.

C

Subvertens Ægyptios,
(Resurrexit Dominus!)
Rubri maris alveos
Deus replens hostibus,
Quos involvit obrutos
Undis pelagus.

Dicat tympanistria:
Resurrexit Dominus!
Illa quidem altera.
Re non nomine,
Resurgentem merita
Prima cernere.

Cantet carmen dulcius,
(Resurrexit Dominus!)
Reliquis fidelibus
Mixta feminis,
Cum ipsa narrantibus
Hoc discipulis.

Deo patri cum filio,
Cum Spiritu paraclito.

(1) Est deest in Cod.

(2) Cod. Esse.

(3) Pro *diabolo*; antiqua mutatio *di* in *z*. In

cœmeteriis Romanis non raro *zabulus* et similis leguntur.

XLIII.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Golias prostratus est,
(Resurrexit Dominus!)
Ense jugulatus est (1),
Hostis proprio;
Cum suis submersus est
Ille Pharao.

Dicant Sion filiaë :
(Resurrexit Dominus!)
Vero David obviam
Choros proferant (2),
Victori victoriaë
Laudes concinant.

Sanson noster validus,
(Resurrexit Dominus!)
Circumseptus hostibus
Portas sustulit.
Frustratus alophilus (3)
Stupens ingemit.

Ut leonis catulus,
Resurrexit Dominus!
Quem rugitus patrius
Die tertia
Suscitavit vivificus,
Teste phisica.

Deo patri.

XLIV.

AD LAUDES ET AD VESPERAS

Veris grato tempore,
Resurrexit Dominus.
Mundus reviviscere
Cum jam incipit,
Auctorem resurgere
Mundi decuit.

Cunctis exultantibus,
Resurrexit Dominus;
Herbis renascentibus,
Fruentibus arboribus,
Odores et floribus
Dant multiplices.

Transacta jam hieme,
Resurrexit Dominus
In illa perpetuè
Vitæ gaudia,
Nullius molestiæ
Quæ sunt conscia.

[Ut (4)] restauret omnia,
Resurrexit Dominus.
Tanquam ista gaudia
Mundus senserit,
Cum carne dominica
Jam refloruit.

Deo patri.

IN ASCENSIONE DOMINI

XLV.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

In montibus hic saliens,
Venit colles transiliens,
Sponsam vocat de montis (5) ver-
[tice :
Surge, soror (6), et me jam se-
[quere.

Ad paternum palatium,
Ad patris scandens solium,
Sponsæ clamat : Dilecta, propera;
Sede mecum (7) in Patris dextera.

Omnis turba te civium,
Te regnum manet patrium.
Tuæ tota cum Patre curia
Præsentiaë requirit gaudia.

Quæ regis sponsæ congruant,
Quæ reginæ conveniant,
Hic intextas ex auro ciclades
Cum purpuris gemmatis induens.

Sit Christo summo (8) gloria,
Qui scandens super sidera,
Cum Spiritu, cum patre, supera
Deus unus regit et infera.

AMEN.

XLVI.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Quibusdam quasi saltibus
Superni patris filius,
Ad terrena venit a superis,
Spoliatis nunc redit Tartaris.

A sinu venit patrio,
Matris susceptus utero;
In sepulchro de cruce positus
Resurrexit per quem resurgimus.

Ascendentem ad æthera,
Nubes excepit lucida;

Ferebatur (9) erectis manibus,
Benedicens suis astantibus.

Ascendentem cernentibus
Ac super hoc mirantibus,
Astiterunt in albis angeli,
Tam facie quam veste nitidi.

Quid, inquam, attoniti,
Sic cælum intuemini?
Quem euntem in cælum cernitis,
Sic veniet in forma iudicis.

Sit summo.

XLVII.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

In terris adhuc positam,
Sponsam Christum Ecclesiam
Ad se sursum vocat cottidie,
Et hortatur mente conscendere.

(10) Dicat hæc : Post te trahere (11)
[me,

Nitenti dexteram porrigere;
Super pennas ventorum evolas;
Quis sequetur nisi (12) pennas
[conferas?

Columbæ pennas postulet,
Ut ad quietem properet.
Alas petat potentis aquilæ,
Quibus alta possit conscendere.

Dabit cum alis oculos,
Ut veri (13) solis radios
Irreflexis (14) possit obtutibus
Intueri, quo nil felicius.

Pennatis animantibus
Ille locus æthereus
Pro meritis virtutum congruit
Quibus alas hæc Deus dederit.

Sit Christo summo (15).

**IN FESTO INVENTIONIS SAN-
CTÆ CRUCIS.**

XLVIII.

**IN I VEL II NOCTURNO ET AD VE-
SPERAS (16).**

Salve, cælestis
Vexillum regis;
Salve, crux sancta;

(1) Sic cod. et recte. Cl. v. Cousin : *Golias prostratus est, Ense jugulatus est; Resurrexit Dominus, Hostis proprio* : quod sensu caret.

(2) Cod. *proferantur*; sed *ur* stigmatibus notatur.

(3) Cl. v. Cousin *Alophilus*, tamquam nomen proprium; verum significatur *vir extraneus, hostis*, a Græco ἀλλοφύλος.

(4) Ut ex conjectura. Cod. hic abrasus.

(5) Cl. v. Cousin legit *Montium*; codex habet *montibus*, sed male; legendum *montis*.

(6) Cod. *sorori*; sed male; ipse librarius obelo notavit finem vocis.

(7) Nova elisio.

(8) Cod. *Christe summe*; quod non concordat cum *qui regit*; et quidem infra legitur *sit summo, sit Christo summo*.

(9) Sic Cod. et recte; cl. v. Cousin *Terebatur*.

(10) Cod. non habet *Citat*, ut habet cl. v. Cousin; sed nude *icat*, omissa litera rubra D.

(11) Cod. *thrae* per metastasin aspirationis.

(12) Cod. aperte *nisi* habet; et ita quidem exigit rhytmus. Verumtamen cl. v. Cousin mutavit in *ni*.

(13) Cod. habet *veri*; cl. v. Cousin legit et edidit *mih*; quo sensus turbatur.

(14) Cl. v. Cousin legit *in reflexis*; Cod. habet *irreflexis*, ultima litera notata obelo.

(15) Hymnus ad Laudes et ad Vesperas venit infra num. LI.

(16) Ex his quæ in prologo ad tertium libellum monet Abælardus manifestum est quinque ab eo conscriptos fuisse de Cruce hymnos, unum qui *invitatur diaconus crucem de altari tollere et in medio chori afferre*, tres ad tria Nocturna et quintum ad Laudes. Certissime deest primus hymnus; nam doxologie dumtaxat initium scribitur ad finem hymnorum qui supersunt. Asserere non ausim hymnum ad Nocturnum I aut II deesse; imo arbitrator ex duobus hymnis unum conflatum fuisse a librario. Certe *salve, cælestis vexillum regis*, etc., videtur esse exordium reliqui poematis, et facile dividitur post verba : *Est reliquia*. Memento hymnum XXVI similiter ex duobus conjunctis hymnis constare. Hic tamen aliquantisper obstat tertii versus per totum hymnum eadem desinentia.

Qua, spoliato
Prædone diro,
Præda reducta.

Averni portæ
Jacent contrita,
Clastra contracta:

Tau beatum (1),
Quo, pœnitentum
Fronte signata,

Interfactoris
Ira crudelis
Est religata.

Vide (2) latronum
Quondam tormentum
Eras pro pœna,

Nunc gloriosum
Frontibus regum
Signum impressa.

Tu lignum vitæ,
In qua rex ipse
Conscendit palma,

Ut fructu tui
Letalis pomi
Restauret dampna.

Felici nautæ,
Qui (3) quasi nave
Fruitur vita,

Per mare magnum
Hoc navigandum
Est ad superna.

Personis trino (4).

XLIX.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Serpens erectus
Serpentum morsus
Conspectu sanat.

Antiqui virus
Serpentis Christus
Suspensus curat.

Sophia patris
Medelam cunctis
Ex se ministrat

Prophetæ virga
Silex bis icta
Aqua redundat.

Lignis duobus
Christus appensus
De se nos potat.

Bibit Judæus,
Sed Christianus
Refectus extat.

Personis.

(1) Vide Cangii Glossarium, verbo *Tau*. Legendum *O tau*, vel *Tau*, ne desit syllaba. Recentiori ævo multi dixerunt de hoc crucis symbolo.

(2) Cl. v. Cousin asserit in codice Bruxellensi legi *Fide*; non recte. Omissa tantum est litera *ru*bra *v*.

(3) Cod. habet *quæ quasi nave fruendo vita*; quibus nullus prorsus inest sensus.

(4) Integra doxologia, ut monuimus, nusquam in Codice reperitur. Est forte: *Personis trino Sit Deo summo Laus sempiterna*.

(5) Supra ad Hymnum XLVII monuimus hunc *Li* suo motum esse loco

L.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Lignum amaras
Indulcat aquas
Eis immissum.

Omnes agones
Sunt sanctis dulces
Per crucifixum.

Salix præclarus
Mortis est potus
Ipsis per ipsum.

Quæque tormenta
Sunt eis grata
Per hoc exemplum.

Ut dolor meus
Dolor est nullus;
Attendunt scriptum.

Quippe qui cuncta
Portat peccata,
Nescit peccatum.

Passo pro cunctis
Est universis
Compatiendum.

Personis trino.

IN FESTO ASCENSIONIS DOMINI (5).

LI.

AD LAUDES ET VESPERAS

Cum in altum Deus ascenderet,
Et una secum traheret
Triumphantis majestatem Domini,
Circumstabant victorem eruti.

Superna regis civitas
Pompas educit obvias (6),
Chere (7), cantant victori angeli
Et hosanna salvati populi.

Illis tanquam quærentibus
Et super hoc mirantibus
Illi respondent, et alternantibus
Illa cantum mulcent sermonibus:

Quis est iste rex gloriæ?
Quod hoc decus victoriæ?
Quis est iste de Edon veniens,
Purpureo vestitu renitens?

Fortis et potens Dominus,
Triumphans victis hostibus,
Manu forti potens in prælio
Victor redit subacto Zabulo.

Sit Christo summo.

IN FESTO PENTECOSTES.

LII

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Adventu sancti Spiritus,

(6) Cod. *ovias*.

(7) *Χαίρει*.

(8) Cl. v. Cousin invertit versuum ordinem, scribens: *Cujus dona bona sunt omnia Contra septem illa dæmonia*.

(9) Addit Cod. *vel bravium*; ita ut optionem deriderit Abælardus inter præmium et bravium.

(10) Cod. habet: *Hæc est spiritus regni sublimitas*; redundat *spiritus*.

(11) Arbitror legendum: *O populorum precibus Quos hac in die consecras, Iisdem charismatibus Confirma quos regeneras*.

Nostris cordis altaria
Ornans Deus virtutibus,
Tu tibi templa dedica
Illa septiformi, quam habet, gra-
tia; (8);
Contra septem illa dæmonia (8);
Cujus dona bona sunt omnia.

Per timorem nos Domini
Primum a malo liberat,
Ut pauper hujus seculi,
Cælum dives introeat.
Tu hanc da nobis, Domine gratiam,
Pœnam reis ne reddas debitam,
Sed nomini tuo da gloriam.

Da pietatis viscera,
Ne superet temptatio;
Mites facit hæc gratia
Quorum terra possessio.
Et hanc da nobis, Domine, etc.

Apponis et scientiam,
Perquam flenda cognoscimus;
Consolaris per veniam
Cum hanc primo fecerimus.
Et hanc, etc.

Fortitudine roboras
Esuriem justitiæ.
Veri panis saturitas
Viaticum est animæ.
Et hanc, etc.

Summum illud consilium
Das de misericordia,
Ut idem reddas præmium (9);
Vis hanc, non sacrificia.
Et hanc da, etc.

Intellectus es spiritus,
Quo videtur divinitas
Mundi cordis luminibus,
Hæc est regni sublimitas (10).
Et hanc da, etc.

Das tandem sapientiam
Per quam fiant pacifici,
Nomen patris sanctificans,
In quo sint Dei filii.
Et hanc da, Domine, etc.

Populorum precibus,
Quos hac in die consecras,
Iisdem nos charismatibus
Confirma quos regeneras (11).
Illa septiformi, et cetera.

LIII.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Remissionis numerum
Lux signat quinquagesima,
Quo jubileus omnium
Annus relaxat debita.
Summa summo regi Deo sit gloria,
Cujus cuncta subsistunt gratia,
Ex quo, per quem, in quo sunt
[omnia.]

Sub hoc dierum numero
Remissionis Spiritus,
A summi Patris solio
Venit, quem misit, Filius.
Summa summo, etc.

Divinum quippe Spiritum
Amorem ejus dicimus,
Quo reis hunc propitium,
Quo mittem esse novimus.
Summa, etc.

Cujus amoris hodie
Flamma mundus accenditur,
Quem venit Christus mittere
In terram, ignis mittitur.
Summa, etc.

In igneis hunc hodie
Linguis super apostolos
Demonstrans legis igneæ
Præsignavit hos nuntios.
Summa, etc.

Lex vetus tanquam frigida
Servos metu cohercuit,
In Christo mater gratia
Filiis Deo genuit.
Summa summo regi Deo, etc.

LIV (1).

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Tradente legem Domino (2),
Mens tremens metum attulit;
Spiritus in cœnaculo
Susceptus illum abstulit.
Summa, etc.

Micabant illic fulgura,
Mons caligabat fumigans;
Hic est flamma multifida
Non urens, sed illuminans
Summa, etc.

Horrendæ sonum buccinæ
Pavebat illic populus;
Verbum intelligentiæ
Sonus hic fuit Spiritus.
Summa, etc.

Fumus illic caliginem
Obscuræ signat litteræ;
Splendentis ignis speciem
Claræ signum hic accipe (3).
Summa, etc.

Terroris ac caliginis
Illic plena sunt omnia,
Curat hic ex contrariis
Paraclitus contraria.
Summa, etc.

Omnes aufert molestias
Divina consolatio :

Cordis exarat tabulas
Ut reparctur ratio.
Summa summo, etc.

LV.

AD LAUDES ET AD VESPERAS

Apostolorum pectora
Divinus replens spiritus,
Corda ditat sententia,
Linguas loquelis omnibus.
Summa, etc.

Ut superbos disperserat
Linguae quondam divisio,
Sic humiles nunc aggregat
Diversarum collectio.
Summa, etc.

Laudari linguis omnibus
Et prædicari debuit
In cunctis mundi partibus,
Qui hæc, qui cuncta condidit.
Summa, etc.

Johelis testimonium
Completem esse novimus,
Petrus calumniantibus
Quod opponit latrantibus.
Summa, etc.

Divinorum completio
Festorum hæc festivitas;
Divini consummatio
Promissi sit hæc largitas

Qui verum omne doceat
Promissus hic est qui cuncta sug-
[gerat (4)]
Quæ suis dixit filius.
Summa, etc.

IN FESTO DEDICATIONIS EC-
CLESIAE.

LVI.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Sacra Yerolimis (5)
Facta sunt encœnia,
Quum lux esset celebris
Domini præsentia.

Ipsæ nostris hodie
Festis adsit, quæsumus,
Præsentis basilicæ
Basileon (6) proprius.

Nostris templum pectoris
Ipsæ sibi consecrat (7),
Et signis extrinsecis
Res internas aggregat

Quæ sunt exterius
Intus ipse compleat
Mundi penetralibus
Qui cordis inhabitat.

Deo Patri gloria,
Par sit honor Filio,
Compar sit Spiritui
Gratiarum actio.

AMEN.

LVII.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Spiritale signum est
Templum hoc visibile,
Et in illo totum est
Quod in hoc fit (8) mystice.

Aqua benedicatur,
Salis fit comixtio,
Templum his conspergitur
Circumvectis tertio.

Accenduntur interiora
Intus luminaria,
Numero duodecim
In giro disposita.

Aspergendo circuit
Templum ter episcopus.
Portæ frontem percutit
Virga ter superius.

Aperiri præcipit,
Ut rex intret gloriæ,
Quod quum ter expleverit,
Patentibus januæ.

Ingressus basilicam
Preces offert Domino,
Pro se primum hostiam
Deinde pro populo.

Alphabeti duplicis
Dum figuras imprimit
Cancellatis lineis
Crucis signum exprimit.

Quæ sunt exterius, etc.

Deo Patri gloria.

LVIII.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Ad altare pontifex
Sacrandum se præparat,
Aquæ salem, cinerem,
Atque humum social.

Bis intincto digito
Per altaris cornua
Signum crucis imprimit
Consecrantis dextera.

De ysopo deinde
Tenens aspersorium
In altare septies
Aspergit circumdatum.

(1) Ex codicis habitu versus sequentes prioribus annectendi essent. Veruntamen certo sunt separandi, ita ut duo sint hymni: nam primo, materia utriusque est diversa; secundo, tres secus essent tantum hymni, quum quatuor sint oporteat; tertio, divisionem aliquam indicant plura solito ex doxologia repetita verba: *Summa summo regi Deo*, etc.

(2) Cod. et cl. v. Cousin habent *tradentem*.

(3) Cod. habet: *Splendentis in speciem ignis Clare signum hic accipe*. Cl. v. Cousin edidit: *Splendentis ignis speciem Clare signum hic accipe*. Sensus videtur esse: *Hic accipe speciem splendentis ignis tan-*

quam signum claræ literæ.

(4) Locus corruptus. Legendum est: *Promissus hic est spiritus Qui nobis cuncta suggerat Quæ suis dixit Filius, Qui verum omne doceat*.

(5) Contra fidem cod. et rhythmum edidit cl. v. Cousin *Hierosolymis*.

(6) *Basileon* loco *Basileus*, rex. Linguam Græcam plane Abælardo ignotam fuisse hinc et aliunde constat.

(7) Cod. *consecrat*, male.

(8) Ita Cod. Cl. v. Cousin substituit *sit*.

Rigatis (1) ter deinceps
Intus (2) parietibus,
Orat ut exaudiat
Ibi quosque (3) Dominus.

Ad altare praesul, his
Peractis, convertitur;
Psalmus cum antiphona
Praeunte (4) dicitur.

Ad altaris funditur
Basim aquae reliquum;
Quo extergi debeat (5),
Mundum adest linteam.

Thus antistes adolet
Super ipsum Domino;
Tam ipsum quam anguli (6)
Consignantur oleo.

Uctione chrismatis
Altare perfunditur,
Et simul antiphona
Decantanda sumitur.

Cruces hinc duodecim
Chrismantur parietum,
Altare contegitur,
Et fit sacrificium.

Quae fiunt exterius, et cetera.
Deo patri gloria.

LIX.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Ecce domus Domini,
En fidelis populus,
Psalmis, hymnis, canticis
Vacans spiritualibus.

Christus cujus domus est,
Ipsam sibi protegat,
Et ovile proprii
Gregis pastor muniat.

Manum spiritualium
Tuclam adhibeat.
Lupos invisibiles
Super illos arceat.

Angelorum praesidens
Semper hic custodia
Ad fidelis populi
Vigilat praesidia.

Ad superbum Zabulon
Conterendum Michael,
Ad medendum sauciis
Dirigatur Raphael.

Cordea titubantium
Gabriel (7) corroboret,
Et perseverantia
Stantes idem adjuvet.

Nunquam, cum sit regis hoc
Caelestis palatium,
Ministris caelestibus
Decet esse vacuum (8).

Horum ministerio
Disponantur omnia,
Qui norunt quae Domino
Sint vel non sint placita.

Christi vota populi
Ipsi precēs offerant,
Et quid ipse voveat,
Quid precetur doceant.

Nichil cassis precibus,
Nichil votis (9) irritis
Hic (10) fideles postulent
Vel sibi vel aliis.

Quisquis hic (11) fidelium
Preces Deo fuderit,
Impetrasse gaudeat
Se, quidquid petierit.

Hiezita nullus hic,
Nullus simoniacus,
Corrumpat hereticis
Gregem Christi pestibus.

Quos a domo propria
Per semet expulerit,
Iram ejus sentiat
Quisquis hos reduxerit.

LIBELLUS TERTIUS

HYMNI FESTIVITATUM SANCTORUM.

PRÆFATIO.

DE RATIONE PRÆCEDENTIS LIBELLI.

Superioribus duobus libellis cotidianos feriarum hymnos et sollemnitatum divinarum proprios digessimus. Nunc vero superest ad caelestis gloriam regis et communem fidelium exortationem ipsam quoque superni curiam palatii debitis himnorum, prout possumus, efferre praconiis. In quo quidem opere ipsi me praecipue adjuvent meritis quorum gloriosae memoriae qualiumcunque laudum munuscula cupio persolvere, juxta quod scriptum est: « Memoria justi cum laude (12), » et iterum: « Laudemus viros gloriosos, etc. (13). »

(1) Cod. et cl. v. Cousin habent *Liqatis*; visum substituendum *Rigatis*, i. e. aspersis. Saepius erratum in literis rubris.

(2) Cod. habet *inter*, ultima syllaba notata obelo.

(3) Super *quosque* scribitur in cod. *vel vota*; praetulit cl. v. Cousin *vota*, ommissa omni mentione de primigenia lectione.

(4) Cod. habet *perceunte*, *per* notato obelo.

(5) Cod. recte habet *debeat*; quanquam cl. v. Cousin affirmet ibi legi *debeatur*; quod ipse cor-

rexit in *debetur*; sane ut primi et tertii versuum fines inter se consonent.

(6) Ita Cod., non *angeli*, ut edidit cl. v. Cousin.

(7) Sic Cod.

(8) Cl. v. Cousin legit *nocuum*.

(9) Cod. *vocis*; male.

(10) Cl. v. Cousin legit *Hinc*; aliter Cod.

(11) Cod. *Quis hic*; cl. v. Cousin *Quis autem*.

(12) *Prov. x, 7.*

(13) *Ecclii. XLIV, 1.*

Vos quoque obsecro, sorores karissimæ Christoque dicatæ, quarum (1) maxime precibus hoc opus aggressus sum, vestrarum adjungite devotionem orationum, illius memores beatissimi legislatoris qui plus orando quam populus potuit (2) dimicando. Et ut caritatem vestram in orationum copia largam inveniam, pensate diligenter quam prodigam vestra petito nostram habeat facultatem. Dum enim divinæ gratiæ laudes pro nostri ingenio (3) prosequi studeremus, quod de ornatu deest eloquentiæ, recompensavimus hymnorum multitudine, singulis videlicet singularum sollemnitatum nocturnis proprios componentes hymnos, quum unus solummodo hucusque hymnus in festis quoque sicut in feriis ad nocturnos præcineretur.

Quattuor itaque hymnos singulis festivitibus ea ratione decrevimus, ut in unoquoque trium nocturnorum proprius decantetur hymnus, et laudibus insuper matutinis non desit suus. Ex quibus rursus quattuor instituimus, ut duo in vigilia pro uno conjungantur hymno et duo reliqui similiter ad vespertas ipso die sollemni recitentur, aut ita bini et bini in singulis vespertis dividantur, ut cum duobus prioribus psalmis unus, et cum duobus reliquis alius decantetur. De cruce autem memini, quinque conscripti sunt hymni quorum primus singulis præponatur horis, invitans diaconem crucem de altari tollere et in medio chori afferre atque ibidem eam quasi adorandam ac salutandam statuere, ut in ejus quoque præsentia tota per singulas horas peragatur sollemnitas.

IN FESTIS B. MARIÆ.

LX.

AD MATUTINUM ET VESPERAS.

Deus Dei verbum,
Patri (4) coæternum,
Mens ex Deo nata
Non creata (5).

Per quem factus mundus,
Per quem reparatus,
Votis supplicantium (6)
Intende servorum.

Judex noster Christe,
Nostri miserere,
Ignosce nunc bonus,
Ne condempnes justus.

Esto nobis natus,
Esto nobis passus,
Qui das spem salutis
In utroque nobis.

Ne sit (7) nasci vanum,
Ne sit (8) pati cassum,
Nec insultet hostis
Nobis in te lisis.

Mater pietatis,
Adsis pia nobis,
Nec spe sua fraudes
De te præsumentes.

Per te Dei factus
Ad nos est descensus,
Per te conscendendum
Nobis est ad ipsum.

Per te reducamur,
Qui te profiteamur,
Ejus ad nos portam
Et ad eum nostram.

Cui sit et trino
Perpes honor Deo,
Ex quo, per quem cuncta,
In quo sunt creata.

AMEN.

LXI.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Mater Salvatoris
Vide quid dicaris,
Pensa singularem
Nominis honorem.

Comple dictum factum,
Sed labore nullo,
Quamvis (9) una prece
Reos absolvente.

Aure (10) quippe matris
Quidquid postulabis (11),
Apud tam benignum
Impetrabis natum.

Sanctam matrem justus
Non offendet natus,
Nec ferent repulsam
Tuæ preces ullam.

Virtus sanctitatis
Et potestas matris
Quantumcunque magnum
Obtinebunt donum.

Preces supplicantis
Non contempnet matris,
Qui parere patri
Jubet sive matri.

Cui sit.

COMMUNE APOSTOLORUM.

LXII.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Apostolici culmen ordinis
Novis recreat mundum gaudiis,
Quem exilarat festis annuis.

Hi (12) signiferi sunt Ecclesiæ,
In dominica duces acie,
Post hos martirum laus militiæ.

Tamquam pedites sancti reliqui,
Abstinentiæ longæ dediti,
Non deficiunt castris Domini.

Perpes gloria regi perpeti,
Exercituum Christo principi,
Patri pariter et Spiritui.

AMEN.

LXIII.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Apostolicis recte laudibus
Cunctis intonat mundus partibus
Per quos cunctis est Deus cognitus.

Apud Israel notum antea,
Nomen Domini nunc ad omnia
Per hos prodiit (13) mundi climata.

(1) Sic Cod. Cl. v. Cousin edidit *quorum*.(2) Cod. *populis potuit*.(3) Hic vox aliqua deest; *virtute* videtur c. v. Cousin; equidem potius crediderim *parvitate*, *imbecillitate*, etc.(4) Cl. v. Cousin edidit *Pater*.(5) Sic Cod. Legendum forte: *Non autem creata*.(6) Cod. *supplicantium*.(7-8) Cod. *Nescit*.(9) Cl. v. Cousin edidit *Quam vos*.(10) Sic Cod. Forte *ore*.(11) Cod. *Postulabit*.(12) Cod. male *Atii*.(13) Cod. *prodiit*.

Ad hoc omnium linguis præditi
Et miraculis erant splendidi,
Verbo pariter et re maximi.

Perpes gloria.

LXIV.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Regum solia, filosofici
Celsas (1) cathedras magisterii,
Hii subjiciunt jugo Domini.

Si res bellicas plebs invalida,
Eloquentiam lingua rustica,
Mundum subigit turba modica.

Inde gladiis reges dimicant,
Hinc philosophi verbis intonant,
Sed miraculis victi supplicant.

Perpes gloria regi perpeti.

LXV.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Stulta seculi, mundi infima,
Christus eligens sapientia
Quæque conerit et sublimia.

Nil urbanitas hic rhetoricæ,
Nil verboritas [valet (2)] logicæ,
Sed simplicitas fidei sacræ.

Eloquentia cessit Tullii,
Tace dictum est Aristoteli;
Leges proferunt mundo rustici.

Perpes gloria.

INFESTO SS. APOSTOLORUM PETRI ET PAULI.

LXVI.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Piscatoris (3) modo linia,
Imperatoris sæpe genua
Deo subplicant procumbentia.

Non impar Paulus vitæ merito
Diademate pollet gemino,
Virgo candido, martir rubeo (4).

Beatissimos mundi principes
Bello socios, morte comites,
Hæc ad superos transmisit dies.

Perpes gloria.

LXVII.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Princeps apicis apostolici,
Pastor ovium gregis Domini,
Has custodia serva vigili.

Arte melius utens pristina,
Piscans homines trahe retia,
Comprensus Domini sic pollicita.

Forte claviger (5) aulae cælicæ,
Fores aperi, manum porrigge;
Quos ad Dominum ducis, auscipe.

Perpes gloria.

(1) *Modo* male insertum habet Cod.
(2) *Supplevimus valet*; quam vocem sensus et
versus requirunt.

(3) Cl. v. Cousin edidit *Piscatoria* contra aucto-
ritatem codicis et rhythmum rationem.

(4) Cod. clare habet *rubeo*, quanquam cl. v.
Cousin scripsit ibidem legi *rube*.

(5) Cod. *Clavier*.

A

LXVIII.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Tuba Domini, Paule, maxima,
De cælestibus dans tonitrua,
Hostes dissipans, cives aggrega.

Doctor gentium es præcipuus,
Vas in poculum factus omnibus,
Sapientiæ plenum haustibus (6).

Mane Benjamin prædam rapuit,
Escas vespere largas dividit,
Vitæ ferculis mundum reficit.

Ut (7) rinoceros est indomitus,
Quem ad aratrum ligans Dominus,
Glebas vallium frangit protinus.

Nunc nequitiae laudat villicum,
Quem prudentiæ dicit præditum.
Ac pro filiis lucis providum.

Perpes gloria (8).

IN FESTO S. JOANNIS EVANGELISTÆ.

LXIX.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Cælo celsius volans aquila,
Ad dominici sinus abdita
Nidi contulit habitacula.

Solis intuens illic radios
Summo jubare beatissimos,
Visum reficit, pascit oculos.

Ex substantia solis ignea
Calor prodiens et lux genita
Oblectamina præbent maxima.

Perpes (9).

COMMUNE EVANGELISTARUM.

LXX.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Quadrigæ Christi vehiculum
Torcular gestat dominicum,
Quo botrus pressus in poculum
Reficit corda fidelium.

Scripturæ testum dominicæ
Quadrigæ corpus intellige,
Qua Dei verbum innumeræ
Delatum tenent ecclesiæ.

Quadrigæ rotæ (10) volumina
Quattuor sunt Evangelia,
Quorum scriptores clarissima
Promeruerunt sollemnia.

Gloria Patri et Filio,
Spirituque paraclito
Unj tam Deo quam Domino,
Cum sint personæ tres numero.

AMEN.

LXXI.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Torcular crux est dominica;
Botrum hic Christum considera;

(6) Cod. *austibus*!

(7) Cod. *sicut*.

(8) Hymnus ad Laudes et quartus ad Vesperas
sane desumendus ex Communi apostolorum; et
idcirco sane servata est doxologia *Perpes gloria*.

(9) Reliqui hymni desumendi ex Communi apo-
stolorum; ut ex doxologia apparet.

(10) Cod. *roctæ*, notato c obelo.

Vecte suspensum hunc mistica
Præfiguravit hystoria.

Hunc deferentes ad populum
Fertilitatis indicium,
Hii sunt qui crucis misterium,
Mundi salutem, aperiuunt.

Prior non videns quem bajolat
Christi prophetas significat.
Is qui succedit ut videat,
Visa narrantes hos denotat.

Gloria Patri.

LXXII.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Quattuor sunt hæc animalia
Variis formis distantia.
Visio refert prophetica
Apocalipsisque mistica.

A dextris homo concipitur
Eique leo conjungitur,
Vitulo læva conceditur,
Aquila super extollitur.

IN FESTO SS. INNOCENTIUM

LXXIV.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Ad cælestis
Ortum regis,
Rex terrenus
Jus auferri
Timet sibi
Principatus.

Inauditum
Stellæ signum
Ubi narrant,
Civitatem
Atque regem
Magi turbant.

Hinc commotus
Rex iniquus
In infantes,
Ut infantum
Perdat unum,
Perdit plures.

Propter unum
Multi Christum
Sunt perempti,
Sed per unum
Omnes Christum
Coronati.

LXXV.

AD II NOCTURNUM ET AD VESPERAS.

Rex tyrannos
Universos
Supergressus,
Et plus ipsis

(1) Qui literas rubras appinxit, loco *E*, scripsit *S*. Hinc in Codice legitur *Sunt*.

(2) Cætera desunt in Codice Bruxellensi; hæc autem interseruntur Macrobio: « Macrobius in *Satur-naliorum* libro II, de Augusto et jocos ejus: Quum audisset inter pueros, quos in Siria Herodes rex Judæorum in tribunalatum jussit interfici, filium quoque ejus occisum, ait: « Melius est Herodis porcum esse quam filium; nec ipsius infans tutus est a cæde. » Imo *accede* in Cod.

(3) Cod. *Lactandum*.

Quoque feris
Inhumanus,

In infantes,
Ut in hostes,
Castra cogit,
Et in nullos
Nisi suos
Arma vertit.

Furor iræ
Nec ferinæ
Comparandus
Perdit eos
Quos arreptos
Fovet lupus.

Ad mandatum
Regis datum
Generale (2).....

Ad Augustum
Hoc delatum
Risum movit,
Et rex mitis
De immitti
Digne lusit.

Malum, inquit,
Est Herodis
Esse natum;
Prodest magis
Talis regis
Esse porcum.

LXXVI.

AD III NOCTURNUM ET AD VESPERAS.

Ad lactantum (5)
Sinus matrum,

Alis quaternis hæc prædita
Vel faciebus sunt singula;
Oculis plena sunt corpora,
Ut nec his dorsa sint vacua.

Gloria Patri.

LXXIII.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Eunt (4) cum illis euntibus
Atque stant rotæ cum stantibus;
Levantur cum elevantibus;
Cum his vitæ sit spiritus.

Pedes eorum pedes recti,
Plantaque pedis ut vituli
Tanquam ex ære sint candenti,
Scintillæ visæ sunt progredi.

Carbonum instar ardentium
Lampadum habent splendendum
In modum visa micantium
Ire redire sunt fulgorum.

Gloria Patri.

Ut ad castra,
In lactentes (4)
Ruit omnis
Plebs armata.

Ad micantem
Infans ensem
Lætabundus (5),
Irruenti
Ridet hosti
Perimendus.

Quid est dictu
Vel auditu
Tam (6) stupendum?
A natura
Quid humana
Tam remotum (7)?

Quid, Herodes,
Metu langues
Super Christo?
Non est meum,
Inquit, regnum
De hoc mundo (8).

In æternis,
Non caducis,
Iste regnat:
Non hæc tollit
Neque cupit
Qui dat illa.

LXXVII.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Est in Rams
Vox audita
Rachel flentis,

(4) Cod. *Lactantes*.

(5) Ita Cod. et recte, quamvis ei substituerit *cl*. v. Cousin *lactabundus*, vocabulum Romanis ignotum.

(6) Cod. *tamque*, male.

(7) Cod. inversa habet verba: *Quid a natura humana*.

(8) Cod. habet: *Non meum, inquit, Regnum est De hoc mundo*. Æstimavit *cl*. v. Cousin *lependum*: *Meum, inquit, Regnum non est De hoc mundo*; sed deficit consonantia.

Super natos
Interfectos
Ejulantis (1).

Lacerata
Jacent membra
Parvulorum,
Et tam lacte
Quam cruore
Rigant humum.

His incumbens
Orba parens,
Ejulando (2)
Recollecta
Fovet frustra
Sinu pio (3).

Fundit pectus,
Scindit sinus (4)
Cæcus furor
Quem maternus
Et humanus
Facit amor.

Interfecti
Sunt inviti,
Sed pro vita
Meritorum
Fuit nullum,
Merces multa.

Merces ipsa
Fuit vita,
Quam et ipsi
Moriendo,
Non loquendo,
Sunt confessi.

COMMUNE MARTYRUM.
LXXVIII.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Scutum, Deus, omnium,
Et corona martirum,
Tam causa certaminum
Quam palma certantium,
Per inermes dimicas,
Et armatos superas.
Intus arma fabricas,
Quibus pugnat charitas.

His confisa bene virtus
Nudum hosti præbet pectus
Quam a dextris
Et sinistris
Muniunt,
A læsuris
Universis
Protegunt.
In hanc pugna
Quantæcunque
Sæviunt,
Spes securam,
Fides certam
Fatiunt.

Per hanc pectus martiris,
Turris fortitudinis
In cunctis periculis
Persistit immobilis.
Eriguntur machinæ
Hinc illinc innumeræ;
Diriguntur saxæ
Moles in hanc undique.

Pugnat thoris (5) mundus extra,
Salvat unus Deus intra.

Ferro, flammis
Secus hostis
Sæviens;
Noscent intus
Quæ sit virtus
Protegens.
Crebros ictus
Dat assultus
Vehemens,
Sed est intus
Dei virtus
Prævalens.

Multa sunt, magna sunt
In sanctos prælia:
Sed pauca vel parva
Quantum ad præmia.
Cujus hæc dona sunt,
Regi sit gloria.

AMEN.

LXXIX.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Exquiruntur omnia
Tormentorum genera,
Ut probetur maxima
Martirum constantia.
Fornax aurum exquoquit
Sicque purum efficit,
Sinapis (6) vim accipit,
Dum quis eam (7) atterit.

Exercentur ferramenta;
Dampno suo parant cuncta.

Consumuntur dum tunduntur (8) lapides,
Hebetantur dum dolantur arbores.
Illis malos, istis bonos compares,
Cum affligi vides (9) Christi milites.

Probra, carcer, vincula,
Flagella, spectacula,
Nuditas, inedia,
Pœnæ sunt præludia.
Flammis, aquis, gladio,
Ungulis, equuleo,
Omnique patibulo
Pugnatur in ultimo.

Sed ut pœna protenditur,
Pœnæ finis mors differtur.

Optant mori diu torti martires.
Sed qui necant, mori vetant principes.
Delicatæ viris mixtæ virgines,
Ut in pœna, sunt in palma comites.

Multa sunt, magna.

LXXX.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Pugnant mundi principes,

- (1) Cod. *Ejullantis*, altera litera *l* notata obelo.
(2) Cod. *Ejullando* cum eodem obelo.
(3) Cod. *Sic cupio*.
(4) Cod. *Sinus scindit*.
(5) Sic Cod.

A

Dæmonum satellites;
Vincunt Christi milites,
Voti sui compotes.
Nec huic militiæ,
Vel tantæ victoriæ,
Præmiisque gloriæ
Desunt quoque feminæ.
Sicut fortis, sic infirmus
Pugnat et triumphat sexus;
Ut haberent summi regis acies
Suas quoque cum viris amazones,
Quæ quo magis natura sunt debiles,
Palmæ harum magis sunt mirabiles.

B

Viri cum uxoribus,
Fratres cum sororibus,
Filii cum matribus,
Belli stant congressibus.
Virum uxor animat,
Natos mater roborat,
Et cælo regenerat,
Quos terræ genuerat.
Ipsos statim secutura,
Holocaustum Christi facta
Soror fratrem provocat ut dimicet,
Et tam verbis quam exemplis admonet.
Quid agant, nisi pugnent, juvenes,
Cum bellantes intuentur virgines?
Multa sunt.

LXXXI.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Turris his davitica
Certa dat præsidia,
Habent ad munimina
Scuta, propugnacula.
Armatura fortium

- (6) Cod. *eas*.
(7) Cod. *Ut sinapis*.
(8) Cod. *tantuntur*.
(9) Cod. *videns*.

Omnis hæc est omnium
Ad quorumvis hostium
Propulsandum impetum.
Hinc athletæ pugnant Christi,
Et irrident hostes tuti.
Adamante bitumen robustius
Nec securis dissipat, nec malleus.
Circumseptus miles hic ab hostibus
Cassis horum insultat conatibus.

Hac nos quoque, Domine,
Turre semper protege,
Vallo nos et aggere
Tuo vallans undique,
Ne quis hosti pateat
Aditus quo feriat.
Hic (1) te quisquis invocat,
Tutos somnos capiat;
Et quo sumus plus ignavi,
Ope muni nos majori.
Qui si palma non pollemus, nostrum
Vice quadam assistamus peditum;
Si victorum non meremur bravium (2),
Evasisse satis sit periculum.

Multa sunt.

COMMUNE CONFESSORUM.

LXXXII.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Justorum memoriam dignam laudibus
Psalmis, ymnis, canticis spiritalibus
Mater ovans celebrat Ecclesia;
Quorum fidens postulat suffragia.
Summe pater, tibi grates et sollempnes hostiæ
De collatis tuæ donis exsolvuntur gratiæ,
Per quem sunt justi quicumque sunt,
Per quem sunt beati quicumque sunt (3).

Horum bona dona sunt tuæ gratiæ,
Horum laudes ymni sunt tuæ gloriæ;
Laudat quisquis, laudat hos veraciter,
Te in ipsis, ipsos in te pariter.
Horum festa celebrandi summa non est alia,
Nisi quædam recitandi tua beneficia
Per quem sunt justi quicumque sunt.

In sanctis mirabili Deo gloria,
Ex quo, per quem, in quo sunt omnia,
Cujus agit quidquid vult potentia,
Optimeque disponit prudentia,
Quem et velle geri bene disponique singula
Dubitari non permittit ejus summa bonitas (4).

LXXXIII.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Tu quæ carnem edomet
Abstinentiam,
Tu quæ carnem decoret
Continentiam,
Tu velle quod bonum est his ingeris
Ac ipsum perficere tu tribuis.
Instrumenta
Sunt his tua
Per quos mira peragis,
Et humanæ
Moves corda
Signis et prodigiis,
Per quem.

- (1) Cl. v. Cousin perperam edidit *Hinc*.
(2) Cl. v. Cousin, glossarium Græcum secutus, substituit *brabium*.
(3) Leguntur superscripta hæc verba: *Vel: Sine quo beati nulli sunt*.
(4) Hæc stropha ita in Codice posita est, ut æque ad præcedentem ac ad sequentem hymnum referri

A Obsessos dæmonibus
Ab his liberant,
Audacter (5) languoribus
Cunctis imperant,
Verbo paracleticis subveniunt;
Lepræ fert oratio remedium;
Cæcis visum,
Claudis gressum,
Vitam reddunt mortuis;
Quidquid petunt,
Per te possunt,
Qui, quæ jubes, perficis;
Per quem.

In sanctis.

LXXXIV.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Præsens vita fuit his sexta feria,
Qua Christo compassi sunt abstinentia.
Sicut ipse tolli crucem præcipit,
Et se Paulus crucifixum (6) asserit.
Post hæc quies animarum subit tanquam sab-
[batum
Stolam tandem in octava reddes illis corporum.
Per quem.

Persequentis gladius illis defuit,
Sed paratus animus illis (7) affuit.
Si non tulit corpus ictus gladii,
Palmam tamen habet mens martirii.
Cesset lictor, cessent cuncta tormentorum genera.
Tu qui cordis es inspector, ad hoc refers præmia.
Per quem.

In sanctis mirabili.

LXXXV.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

C Justorum exequiæ laudes exigunt,
Impiorum funera luctus ingerunt;
Hos ad vitam mors æternam evehit,
Illos duplex mors in morte conterit.
Gravis ista sanctis vita carcer est et vincula.
His contritus ad te fugit erepta hinc anima.
Per quem.

Ad te cum pervenerit felix anima,
Quis narrare sufficit ejus gaudia?
Quæ majestas illa sit, quam conspicit,
Quæ circumstans curia, quis dixerit?
Nemo miser illam potest gloriam conspicere
Qua lætare cum electis, ad quam et nos pertraha.
Per quem sunt justi.

In sanctis.

COMMUNE SS. MULIERUM.

LXXXVI.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Ab utroque sexu plagam traximus,
Ab utroque medelam suscepimus,
Virum Deus induit in virgine
Quo salventur tam viri (8) quam femine:
Orta salus est ex femina;
Unde culpa, cœpit gratia.

Quo post culpam sexus hic abjectior
Per naturam fuerat inferior,
Hoc nimirum divina clementia

queat.

- (5) Cod. *Audacter*.
(6) Cod. *crucifixus*.
(7) Cod. habet: *Sed paratus animus habuit affuit*. Cl. v. Cousin omisit *habuit*, addens « aliquid deesse videri ad rhythmum. »
(8) Cod. *vite*.

Hunc majori (1) sublimavit gratia ;
 Quod ab ejus matre virgine
 Per singulos gradus inspicere.

Quis sanctarum eam æmulantium
 Numerare possit choros virginum ?
 Post has esse quis nescit innumeras
 Sacrum votum amplectentes viduas ?
 Nec deesse matrimonio
 Quæ flagrent hoc desiderio.

Post has omnes, si scorta respiciam,
 Magdalenz ungens Ægyptiacam,
 Ubi culpa prius habundaverat,
 Cerno quia virtus postea liberat (2).
 Christo (3) decus, ipsi gloria,
 Qui tot facit mirabilia.

LXXXVII.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Post honorem singularem virginis,
 Quæ sic pollet, ut sit Dei genitrix,
 Qua virtute vel honore præditi
 Sint istius gradus sexus singuli,
 Multiplici rerum specie
 Sacræ docent nos historiz.

Paradisi primus Adam incola
 Extra factus fuit, iustus femina,
 Ut et (4) locus ipse sit inditio,
 Quam excellens harum sit creatio,
 Quæ de costa viri conditæ
 Fortes essent velut osseæ.

Hæc in multis fortitudo irruit,
 Cum virorum virtus exaruerit (5).
 In exemplo perstat (6) judex Debora,
 Et quæ stravit Holophernem vidua (7),
 Sollemnemque missam meritis,
 Septem fratrum mater inclita.

Jepte nata victoris in proprium
 Patris dextram animavit jugulum,
 Mori magis eligens, quam gratiam
 Voto pater fraudet sibi præstitam.

Christi decus.

LXXXVIII.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Si cum viris feminas contendere
 De virtute liceat constantiz ;
 Quis virorum mentis fortitudine
 Adæquari possit Jepte filiaz,
 Quæ ne voti pater reus sit,
 Se victimam patri præbuit ?

Quid fecisset in agone martirum,
 Si negare cogere Dominum ?
 Unde tanta virginis constantia
 Quadam pollet spiritali gratia,
 Ut sollemnes hymni virginum
 Virgineum colant exitum.

Multi viri (8) factis excellentibus
 Liberarunt fideles ab hostibus,
 Hester sola liberando populum
 Hinc festivum (9) meruit præconium,
 Ut scilicet, quantum emineat
 Feminarum virtus, pateat.

A Quantum quippe sexus hic est fragilis,
 Eo virtus ipsius mirabilis
 Majus laudis erigit præconium,
 In præcelsum erigenda titulum.
 Christi decus.

LXXXIX.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Ut ad nostra veniamus tempora,
 Quæ divina superfudit gratia,
 Quis in ista feminas, præcellere
 Non valebit ex multis colligere,
 Post Mariam Annam intuens,
 Elizabeth quoque contuens ?

Christi pedes capit unguens mulier,
 Christum eum fecit corporaliter.
 Sacerdotis et regis misteria (10)
 Suscepisse constat hunc a femina,
 Et qui eum sexus peperit
 Sacramenta quoque tradidit.

Et sepulto ferens hic (11) aromata
 Resurgentis prior vidit gaudia,
 Et ex culpa vile magis femina
 In hac omnes antecessit gratia,
 Ut pateat quanto gaudio
 Peccantium sit conversio.

COMMUNE VIRGINUM.

XC.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Sponsa Christi, tam virgo quam mater,
 Cujus palma celebris hæc dies est,
 Palma duplex festum præsens geminat,
 Virgo carnem, martir hostem superat.
 Hinc igitur psalmi resonent,
 Lectiones inde concrepent.

C

Hæc in viris duplex palma rarior ;
 Eminent in feminis uberior ;
 Ut sexus harum est infirmior,
 Sic ipsarum virtus mirabilior,
 Et ipsarum tanto gratior
 Sit hostia, quanto purior.

Integra tam spiritu quam corpore,
 Holocaustum verum sit ex virgine.
 Ad incensum hujus refer hostiaz
 Rufæ tipum et tenellæ vitulæ.
 Illic umbra, sed hic veritas,
 Si res signis bene conferas.

Quæ cor Deo per se consecraverat,
 Per lictorem nunc et corpus immolat ;
 Consecratus Deo primum animus
 Hosti corpus exponit intrepidus.
 Christi decus.

XCI.

IN II NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Cum in sanctis sit Deus (12) mirabilis,
 Præminet in meritum victoriis.
 Sed cum dat feminis victoriam,
 Quis non cunctis præferat gratiam ?
 Ut sexus est fragilior,
 Hoc sit virtus mirabilior.

D

(1) Cod. *majora*.

(2) Cod. *post exliberat*.

(3) Cod. *Christi*.

(4) Cod. *ex*.

(5) Cl. v. Cousin substituit *exaruit* præter aucto-
 ritatem Cod. et rythini leges.

(6) Cl. v. Cousin *præstat*.

(7) Cl. v. Cousin : *Judita*.

(8) Cl. v. Cousin loco *vir* eddidit *ut*.

(9) Cl. v. Cousin dedit *festinum*.

(10) Cod. *Mistericia*, literis *ci* notatis obelo.

(11) Cl. v. Cousin *hinc*. *Hic* refertur ad *sexus*.

(12) Sic Cod. Cl. v. Cousin *Deus* sit.

Exquisita tormentorum genera
Feminarum superat constantia.
Aut istarum virtus est mirabilis,
Aut agonum horum pœna facilis;
Sed utrumque geri melius,
Disponente Deo, credimus.

Valida est, sicut mors, dilectio,
Nec istius ignis est extinctio.
Aquæ multæ non possunt extinguerè
Caritatis flammam invictissimæ;
Nec est unquam (1) cum hac debilis
Sexus, quantumcunque fragilis.

Quid barbati dicturi sunt juvenes,
Delicatae quum hæc ferant virgines?
Erubescat ad hæc sexus fortior,
Ubi tanta sustinet infirmior.
Christi decus.

XCH.

IN III NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Quantum (2) sponso fidelis hæc fuerit,
Tam ipsius vita quam mors docuit.
Illa corpus integrum custodiens,
Hæc ipsius holocaustum offerens,
Virgo sponsa, virgo sponsus est,
Sponsa mater, sponsus martir est.

Talem sponsum talis sponsa decuit,
Quæ secuta sit, quocunq̄ue ierit,
Quos nec sacræ carnis decor dividat,
Nec in morte dispar amor pateat.
Subsecuuntur sponsum ceteræ;
Hæc incedit juncto (3) latere.

Et regina sponsi tenens dexteram,
Subsequentem turbam habet ceteram.
In vestitu deaurato renitet,
Et quæ coronas supradictas possidet.
Ceterarum hoc est optimum,
Incorruptum est et rutilum.

Sertum rosis, intextum et liliis
Sunt insigne martiris et virginis,
In odorem Christo suavissimum.

(1) Sic Cod. Forte legendum *numquam*.

(2) Cod. *Quanto*.

(3) Cod. *jucto*; cl. v. Cousin *victo*.

(4) Cl. v. Cousin *Cadens*. Cod. hoc loco *maculatus*.

(5) Cl. v. Cousin *Pulchri*; correctio non necessaria, quum tempore Ciceronis litera *h* illuc intrusa non esset.

A Martir rosam, virgo profert lilium.
Indumenta dant insignia,
Candens (4) bissus, rubra purpura.

Pulcri (5) gressus ejus sunt in calceis,
Quos et sponsus conlaudat in canticis.
Sicut sit ejus ornatus, prædictum est;
Quo sit ejus progressus, dicendum est.
Christi decus.

XCIII.

AD LAUDES ET AD VESPERAS.

Ut aurora consurgens progreditur,
Quæ cælestis sponsi thoro jungitur (6);
Sicut sponsa fœderata fecerat,
Illic tanquam uxor jam cohabitabat.
Sic in fide facta fœdera,
Illic in re perpes copula.

B Paranymp hos illic habet (7) angelos,
Quos custodes habemus hic proprios.
Ad superna thalamorum gaudia
Illam pompa deducit angelica.
Hinc obviam (8) virgo virgines,
Illinc mater habet martires.

Cum ad sponsum sic deducta venerit,
Et in ejus complexu quieverit,
Qua fruatur gloria quis dixerit?
Quæ mens tanta gaudia conceperit?
Ad hæc certe nemo sufficit,
Nisi forte cum hæc senserit.

Hæc sunt illa quæ non vidit oculus (9),
Nec humanis capi possunt cordibus
Quæ se Deus præbet diligentibus,
Ab æternis parata temporibus.
Christi decus.

IN FESTO S. MARIE MAGDALENÆ.

XCIV.

IN I NOCTURNO ET AD VESPERAS.

Peccatricis beatæ sollempnitas
Peccatores maxime lætificat.
(10)

(6) Cod. *junguntur*.

(7) Cod. *habent*.

(8) Cod. *oviam*; non vero *aviam*, ut scribit cl. v. Cousin.

(9) Cod. *oculos*.

(10) Reliqua folia jam pridem (ut ex detricto ultimo folio patet) perdita sunt. Præter hymnos aliquot capiebantur illis Sequentiæ, ut initio monuimus.

HYMNUS

IN ANNUNTIATIONE BEATÆ MARIE VIRGINIS.

(DANIEL, *Thesaur. hymnologic.*, II, 59.)

Mittit ad virginem
Non quemvis angelum
Sed fortitudinem
Suam, archangelum,
Amator hominis.

Fortem expediat
Pro nobis nuntium,
Naturæ faciat
Ut præjudicium
In partu virginis.

Naturam superat
Natus rex gloriæ,
Regnat et imperat
Et zyma scorizæ
Tollit de medio.

Superbientium
Terat fastigia,
Colla sublimium
Calcet vi propria
Põpens in prælio.

Foras ejiciat
Mundanum principem,
Matremque faciat
Secum participem
Patris imperii.

Exi qui mitteris,
Hæc dona dissere,
Revela veteris
Velamen literæ
Virtute nuntii,

Accede, nuncia,
Dic Ave cominus,
Dic plena gratia,
Dic tecum Dominus
Et dic Ne timeas.

Virgo suscipiens
Dei depositum,
In quo perficiens
Castum propositum
Et votum teneat.

Audit et suscipit
Puella nuntium

Credit et concepit,
Et parit filium
Sed admirabilem.

Consiliarium
Humani generis
Et deum fortium
Et patrem posteris,
In fide stabilem.

Cujus stabilitas
Nos reddat stabiles
Ne nos labilitas
Mundana labiles

Secum præcipitet,
Sed dator veniæ
Concessa veniæ
Per marem gratiæ
Obtenta gratia
In nobis habitet.

Qui nobis tribuat
Peccati veniam,
Reatus diluat
Et donet patriam]
In arce siderum. (1)

(1) Duo hujus sequentiæ eximie in memoria mihi sunt laudatores, quorum elogia ut hic repetantur suadet et indicum auctoritas et ipsum judicium ad ingenium carminis accommodatum. Dico Clichtovæum in *Elucidatorio*: *Hæc prosa lege rhythmica eleganter et venuste est composita — auctor ejus fuisse dicitur P. A. vir sua tempestate virtutis et doctrinæ splendore ac gloria insignis. Et certe modulationis hujus elegantia ac gratia facile prodit eum omnifarius eruditionis fuisse plenissimum.* Huic adjungas *Rambachium Anth. I. 264*: *A. schrieb zunächst zum Gebrauche des Klosters Paracliet mehrere Kirchengesänge (Henric. Gandav. de sc. eccl. app. c. 3.) unter welche auch der folgende gehört haben mag, der trotz des übeln Rufes, in welchen die Verketzerung seinen Verfasser gebracht hatte, in Frankreich sowohl als in andern Ländern ungemeinen Beifall fand, auch in den protestantischen Kirchen noch*

lange nach der Reformation am Verkündigungs feste und zur Adventszeit häufig gesungen wurde. Eine Nachbildung desselben ist das vormalig auch unter uns nicht unbekanntes Lied der böhmischen Brüder: Als der gütige Gott (Wackern. p. 301.) Jam antea germanicum fecit Joannes Salisburg. Des Menschen liebhaber sand zu der maide her (Hoffmann D. K. p. 143). In dem hier wiederholten Abdrucke sind drei (rectius duæ 11, 12) überflüssige und zum Theil antössiige Strophen weggelassen. Et sane datum est viro docto habere nasum: odoratus est quod cod. Mon. 10 satis antiqua auctoritate confirmatur: accedunt quoque Fr. Nb. Lud. Omnes enim illas strophas, utpote spurias et ab ingenio Abælardi alienas omittunt. Cantata est Sequentia vel in festo Annuntiationis vel tempore Adventus vel in Missa de Dominica post Adventum: tamen non adeo crebra est in Missalibus Germaniæ.

RHYTHMUS DE S. TRINITATE.

(Vide *Patrologiæ* tom. CLXXI, ccl. 1414, inter ven. Hildeberti Carmina Miscellanca. Incipit *Alpha et Omega*, etc.)

PLANCTUS VARIJ

(GREITH, *Spicilegium Vaticanum*, Frauenfeld 1838, in 8°, p. 123.)

I.

PETRI ABELARDI PLANCTUS DINE
FILIE JACOB.

Abrahæ proles, Israelis nata,
Patriarcharum sanguine clara,
Incircumcisi viri rapina,
Hominis spurii facta sum præda.
Generis sancti macula summa,
Plebis adversæ ludis illusa!

Væ mihi miseræ
Per memet perditæ!

Quid alienigenas
Juvabat me cernere?
Quam male sum cognita
Volens has cognoscere?

Væ mihi miseræ,
Per memet perditæ!

Sichem in exitium
Nate tui generis,
Nostris in opprobrium
Perpes facta posteris!

Væ tibi misero
Per temet perdito!

Frustra circumcisio
Fecit te proselytum,
Non volens infamiæ
Tollere præputium.

Væ tibi misero
Per temet perdito!

Coactus me rapere,
Mea raptus specie,
Quovis expers veniæ
Non fuisses giudice.

Non sic censuistis,
Simeon et Levi,
In eodem facto
Nimis crudeles et pii.

Innocentes coæquastis
In pœna nocenti,
Quin et patrem perturbastis,
Ob hæc execrandi.

Amoris impulsio,
Culpæ sanctificatio,
Quis sunt iudicio
! Culpæ diminutio?

Levis ætas juvenilis
Minusque discreta,
Ferre minus a discretis
Debuit in pena.

Iræ fratrum ex honore
Fuit lenienda,
Quem his fecit princeps terræ
Ducta peregrina.

Væ mihi,
Væ tibi,
Miserande juvenis.
In stragem communem
Gentis tantæ concidis!

II.

PLANCTUS JACOB SUPER FILIOS
SUOS.

Infelices filii,
Patre nati misero,
Novo meo sceleri
Talis datur ultio.

Cujus est flagitii
Tantum damnum passic,
Quo peccato merui
Hoc feriri gladio?

Joseph decus generis,
Filiorum gloria,
Devoratus bestiis
Morte ruit pessima.

Simeon in vinculis
Mea luit crimina;
Post matrem et Benjamin
Nunc amisi gaudia.

Joseph fratrum invidia,
Divina pollens gratia,
Quæ, filii mi, præsagia
Fuerunt illa somnia!

Quid sol, quid luna, filii mi,
Quid stellæ, quid manipuli,
Quæ mecum diu contuli,
Gerebant in se mystici?

Posterior natu fratribus,
Suis amore prior omnibus,
Quem moriens mater Bennonim,
Pater gaudens dixit Benjamin.

Blanditiis tuis miserum
Revelabas patri sennium,
Fratris mihi reddens speciem
Et decoræ matris faciem.

Pueriles nœniæ
Super cantus omnes
Orbati miseræ
Senis erant dulces.

Informes in facie
Teneri sermones,
Omnem eloquentiæ
Favum transcendentis.

Duorum solatia
Perditorum maxima
Cerebas in te, fili

Pari pulchritudine
Repræsentans utroque,
Reddebas sic me mihi.

Hinc tecum hos perdiidi,
Et plus justo tenui
Hanc animam, fili mi.

Ætate tu parvulus,
In dolore maximus,
Sicut matri sic patri.

Deus, cui servio,
Tu nos nobis facito
Apud te conjungi.

III.

PLANCTUS VIRGINUM ISRAELIS SUPER
FILIA JEPHTHÆ GALADITÆ.

Ad festas choreas cœlibes
Ex more venite virgines!
Ex more sint odæ flebiles,
Et planctus ut cantus celebres.
Incultæ sint mœstæ facies
Plangentum et flentum similes,
Auratæ sint longe ciclades,
Et cultus sint procul divites.
Galadithæ virgo Jephthæ filia
Miseranda patris facta victimam,
Annos virginum elegos,
Et pii carminis modulus
Virtuti virginis debitos
Per annos exigit singulos.

O stupendam plus quam flendam
[virginem!

O quam rarum illi virum similem!
Ne votum sit patris irritum,
Promissaque fraudet Dominum,
Per hunc solavit populum,
In suum hunc urget jugulum.
Victor hic de prælio
Dum redit cum populo,
Prior hæc præ gaudio
Accurrit cum tympano :

Quam videns et gemens pater an-
[xius

Dat plausum in planctum voti
[consciis.

Triumphum in luctum vertit po-
[pulus.

« Deceptisti, filia mea,
Dux ait, unica,
Et decepta cujus
Nostra lues gaudia,

Quamque dedit Dominus
Perdit te victoria. »

Illam refert : « Utinam
Mea ignorantia
Tantæ rei victimam
Aptet sic placidam.

Immolare filium
Volens Abraham,
Non hanc apud Dominum
Habuit gratiam,
Ut ab ipso puerum
Vellet hostiam.

Puerum qui respuit,
Sic puellam suscipit.

Quod decus sit sexus mei percipe,
Uteri qui tui fructus inspice.
Quid enim, quid tibi sit hoc glo-
[ria,

Ut sexu sic animo
Vir esto, nunc obsecro.

Nec meæ nec obstes tuæ,
Si tuæ præferre me vis animæ,
Exemploque pravo cunctos lædere
Sinat te delectio,
Proferat hanc Domino,
Unaque tu Dominum
Offendes cum populo,
Amituas et propterea
Displicendo Domino.

Hoc est hic crudelitas,
Sed pro Domino pietas,
Qui, ni vellet hostiam,
Non daret victoriam.
Solvens ergo debitum,
Placa, pater, Dominum,
Ne forte quum placitum
Erit, non sit licitum.
Quod ferre non trepidat

Virgo tenera,
Inferre sustineat
Viri dextera.
Sponsio quæ obligat
Voti propria.
Sed duorum mensium
Indulgebis spatium,

Quo valles et colles cum sodalibus
Peragrans et plorans vocem plan-
[ctibus,

Quod sic me semine privet Domi-
[nus.

Sitque legis sanctio
Mea maledictio!
Non sit remedio
Mundæ carnis hostia,
Quam nulla pollutio,
Nulla novit macula. »

His gestis rediit ad patrem unica;
Secreti thalami subintrans abdita,
Lugubris habitus deponit tegmina.

Quæ statim ingressa balneum,
Circumstante choro virginum,
Fessam se refovet paululum
Et corpus pulvere squalidum
Laboremque viæ languidum
Mundat ac recreat lavacrum.

Varias unguenti species
Amatæ contineat pixidibus,
Quas stantes afferunt virgines.
His illam condiant
Aliæ, capillos componunt
Reliquæ, ut præparent Domino.

Egressa post paululum,
Virgo lota balneum,
Mittit patri nuntium.
Ut aram extruat,
Ignem acceleret,
Dum ipsa victimam interim præ-
[paret;

Quæ Deo convenit,
Principem condecet..

O quantis ab omnibus
Istud ejulantibus
Nuntium excipit!
Urget dux populum,
Ut hæc accelerent,
Et illa virgines
Ut cultum præparent,
Et tanquam nuptiis
Morti se præparent.
Illa byssum propriis,
Madefactum lacrymis
Porrigit, hæc humidam
Fletu suo purpuram.

Auro, gemmis, margaritis
Variatum est monile,
Quod sic pectus ornat,
Et ut ornet magis inde;
Inaures et annuli,
Cum armillis aurei
Virginis tenerrimum
Onerant corpusculum.

Reŕum pondus et ornatus
Moram virgo jam non ferens,
Lecto surgit et repellit.
Quæ restabant ita dicens :
« Quæ nuptæ satis sunt,
Perituræ nimis sunt. »

Mox quem patri detulit,
Ensem nudum arripuit,
Quid plura, quid ultra dicimus
Quid fletus, quid planctus geri-
[mus?

Ad finem quod tamen cepimus
Plangentes et flentes ducimus.
Collatis circa se vestibus
In aræ succensæ gradibus,
Traditur ab ipsa gladius;
Peremit hanc flexis genibus.

O mentem amentem judicis,
O zelum insanum principis,
O patrem, sed hostem generis,
Unicæ quod nece diluit!

Hebrææ dicite virgines,
Insignis virginis memores,
Inclytæ puellæ Israel,
Hac valde virgine nobiles!

IV.

PLANCTUS ISRAEL SUPER SAMSON.

Abyssus vere multa :
Judicia, Deus, tua,
Eo plus formidanda,
Quo magis sunt occulta,
Et quo plus est ad illa
Quælibet vis infirma.
Virorum fortissimum
Nuntiatum per angelum,
Nazarenum inclytum,
Israelis clypeum,
Cujus cor ut saxum
Non flect sic perditum;

Quem primum Dahia
Sacra cesarie,
Hunc hostes postea
Privarunt lumine.

Exhaustus viribus,
Orbatus oculis,
Molæ sit deditus,
Athleta nobilis.
Clausus carcere,
Oculorumque lumine
Jam privatus, quasi geminis
Ad molam sudans tenebris op-
[pressus.

Ludos martios
Plus exercere solitos,
Frangit artus.
Quid tu, Dalida,
Quid ad hæc elicis impia?
Quid fecisti, quænam munera,
Per tanta tibi scelera conquiris?
Nulla gratia
Per longa manet tempora
Proditori.
Hos cibario
Vix sustentat edulio,
Jumentorum quod et durus
Labor hunc et insolitus
Sumit rarus, crebris stimulis
Agitatus et ab æmulis
Ut jumentum.
Renatis jam viribus,
Reparatis juribus,
Tremulentis hostibus,
Cæsui inducitur,
Ut morte doloribus
Finem ponat omnibus.

A jocis ad seria,
Fertur mens diu concita,
Tam læva quam dextera
In columnis applicita,
Hostium et propria
Miscet dolor funera.
O semper fortium
Ruinam maximam,
Et in exitium
Creatam feminam!
Hæc patrem omnium,
Dejecit protinus,
Et mortis poculum,
Propinat omnibus.
David sanctior,
Salomone prudentior
Quis putetur?
Aut quis ineptus
Magis per hanc fatuus
Reperitur?
Quis ex fortibus
Sicut Samson fortissimus
Enervatur?

Adam nobile,
Divinæ plasma dexteræ,
Mox hæc stravit;
Quam in proprium
Acceperat auxilium,
Hostem sensit.
Ex tunc femina
Virorum tela maxima
Fabricavit.
Sinum aspidi
Vel igni pectus aperi,
Quisquis sapis,
Quam femineis
Te committas illecebris,

Nisi malis ad exitium
Properare certissimum
Cum prædictis.

V.

PLANCTUS DAVID SUPER ABNER FILI
NER QUEM JOAB OCCIDIT.

Abner fidelissime,
Bello strenuissime,
Amor ac deliciæ
Militaris gloriæ,
Quod vis non prævaluit,
Dolus in te potuit;
Per quem peris perditus
Par ejus sit exitus.
Nullis dignus fletibus,
Quos tuus dat omnibus
Dolus execrabilis.
Causus miserabilis
Cogit ad continuas
Hostem quoque lacrymas,
Dissolvitque pietas
Mentes adamantinas,
Hostis regni dum fuisti manifestus
Semper claris et triumphis subli
[matus.

Multis damnis nos mulctasti
Nulla passus armis potens,
Sensu potens,
Vir perfectus,

Israelis fortis murus,
Unde mecum inimicus,
Et amicus eras summus!

Tandem nostris cedens votis,
In his [f. inis] foedus, et spe pacis
Arma ponis male tutus,
Dum timendum tibi credidisti,
Periculis cunctis providisti:
Fide nostra fidens corruisti,
Qua de tua vir verax pensasti,
Armati qui horruit
Nomen Abner,
Inermi prævaluit
Tibi Abner.

Nec in via congregi tecum ausus,
Portas urbis pollutit per hoc scelus

Milites militiæ,
Ducem tantum
Lacrymantes plangite
Sic prostratum!
Principes justitiæ
Sumant zelum
In tam execrabilem
Vindicandum.

VI.

PLANCTUS DAVID SUPER SAUL ET
JONATHAN.

Dolorum solatium,
Laborum remedium,
Mihî mea cithara,
Nunc quo major dolor est,
Justiorque mœror est
Plus est necessaria.

Strages magna populi,
Regis mors et filii,
Hostium victoria,
Ducum desolatio,
Vulgi desperatio,
Luotu replent omnia.

Amalech invaluit
Israel dum corrui,
Infidelis jubilat Philistæa
Dum lamentis macerat se
[Judæa.

Insultat fidelibus
Infidelis populus;
In honorem maximum
Plebs adversa,
In derisum omnium
Fit divisa.

Quem primum his præbuit,
Victus rex occubuit;
Talis est electio derisui,
Talis consecratio vatis magni.

Insultantes iniqui:
Ecce de quo garruit,
Qualiter hos perdidit
Deus summus,
Dum a multis occidit
Dominus prostratus.

Saul regum fortissime
Virtus invicta Jonathæ,
Qui vos nequit vincere,
Permissus est occidere.

Quasi non esset oleo
Consecratus dominico,
Scelestæ manus gladio
Jugulatur in prælio.

Plus fratre mihi Jonatha,
In una mecum anima,
Quæ peccata, quæ scelera,
Nostra sciderunt viscera!

Expertes montes Gelboe,
Roris sitis et pluvix,
Nec agrorum primitiæ
Vestra succurrunt incolæ.

Væ, væ tibi, madida
Tellus cæde regia!
Quare te, mi Jonatha,
Manus stravit impia?

Ubi Christus Domini,
Israelque inclyti,
Morte miserabili
Sunt cum suis perditi?

Tu mihi nunc, Jonatha,
Flendus super omnia,
Inter cuncta gaudia
Perpes erit lacryma.

Planctus, Sion filia,
Super Saul sumite,
Largo cujus munere
Vos ornabant purpuræ.

Heu! cur consilio
Acquievi pessimo,
Ut tibi præsidio
Non essem in prælio?

Vel confossus pariter
Morierer feliciter,
Quum, quod amor faciat,
Majus hoc non habeat.

Et me post te vivere
Mori sit assidue,
Nec ad vitam anima
Satis est dimidia,

Vicem amicitiae
Vel unam me reddere,
Oportebat tempore
Summæ tunc angustiae ;

Triumphum participem
Vel ruinæ comitem,
Ut te vel eriperem
Vel tecum occumberem,

Vitam pro te finiens,
Quam salvasti totiens,

Ut et mors nos jungeret
Magis quam disjungeret.

Infesta victoria
Potitus interea,
Quam vana, quam brevia
Hic percepi gaudia !

Quam cito durissimus
Est secutus nuntius,
Quem in sua anima
Locuta est superbia !

Mortuos quos nuntiat
Illata mors aggregat,
Ut doloris nuntius
Doloris sit socius.

Do quietem fidibus :
Vellem ut et planctibus
Sic possem et fletibus !
Cæsis pulsi maribus,
Raucis planctu vocibus
Deficit et spiritus.

AD OPERA PETRI ABÆLARDI APPENDIX.

LIBER ADVERSUS HÆRESES.

(Edit. Opp. anni 1616, ex veteri ms. Francisci Ambæsii.)

CAPUT PRIMUM.

Hæretici dicunt et credunt mundum istum et omnia quæ in eo videntur, videlicet cælum quod videmus, et solem, et lunam, et stellas, et terram, et omnia animalia, et homines et ea quæ in ea videntur; mare, pisces et omnia quæ in eo videntur vel sunt, in absconditis suis ab omnipotenti Deo non esse facta, sed a principe malignorum spirituum. Quibus hæreticis et eorum isti malitioso errori plurimæ Novi Testamenti auctoritates sunt contrariæ. Habetur in Evangelio beati Joannis (cap. 1), qui contra hæreticos talem errorem affirmantes scripsit, dicens : *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum ; omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil.* In hoc manifestum est quod Deus omnipotens, Pater, et Filius et Spiritus sanctus, creavit et fecit omnia visibilia et invisibilia. Et beatus apostolus Paulus in Epistola ad Hebræos (cap. xi) testatur, dicens : *Fide intelligimus, sæcula aptata esse verbo Dei.* Item in eadem Epistola (cap. iii) : *Qui omnia creavit Deus est.* Item in Actibus apostolorum (cap. iv) invenitur quod omnes apostoli et discipuli in unum congregati vocem suam unanimiter levaverunt, dicentes : *Domine Deus, tu qui fecisti cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, etc.* Item et quod Joannes in Apocalypsi (cap. x) dicit : *Et angelus quem vidi stantem supra mare, et super terram, levavit manum suam ad cælum, et juravit per Viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt, etc.* Item in eodem (cap. xiv) : *Timeate Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus : et adorare eum qui fecit cælum, et terram, mare, et omnia quæ in eis sunt, et fontes aquarum.* Item Paulus in Epistola ad Hebræos (cap. i) dixit : *Et tu in principio, Domine, mundus fundasti, et opera manuum tuarum sunt cæli.* Item in Evangelio secundum Matthæum (cap. xi) : *Confiteor tibi, Domine, Pater cæli et terræ.* Item Joannes (cap. i) de eodem : *Et mundus per ipsum factus est.* Et istæ auctoritates Novi Testamenti vobis sufficiant, quamvis multæ auctoritates in Novo et in Veteri Testamento, et in prophetis eadem testificantes, quod Deus creavit et fecit omnia visi-

bilis et invisibilia, inveniuntur. Item in Actibus apostolorum (cap. xiv) Paulus et Barnabas : *Viri fratres, annuntiamus vobis ab his vanis converti ad Deum vivum et verum, qui fecit cælum et terram, mare et omnia quæ in eis sunt ; dans pluvias de cælo, et tempora fructifera, implens cibo et lætitia corda vestra.*

CAPUT II.

Hoc quod hæretici dicunt, duos esse deos, unum omnipotentem et alium malignum, contra omnem divinam Scripturam sentiunt, quia omnis Scriptura divinitus inspirata, Novi videlicet et Veteris Testamenti, et omnium prophetarum, unum Deum solummodo affirmat. Dicit enim beatus Paulus : *Unus est Deus, et Pater omnium, qui est super omnia, et in omnibus nobis (Ephes. iv).* Item Marcus in Evangelio (cap. xii) : *Quidam de Scribis interrogavit Dominum Jesum, quod esset primum omnium mandatum. Jesus autem respondit ei : Quia primum omnium mandatum est : Audi, Israel, Dominus Deus tuus, Deus unus est. Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Et ait illi Scriba : Bene, magister, in veritate dixisti, quia unus est Deus, et non est alius præter eum.*

CAPUT III.

Dicunt hæretici, legem Moysi, quam Veterem dicimus, ab omnipotenti Deo non esse datam, sed a principe malignorum spirituum. Cui errori plurimæ auctoritates divinarum Scripturarum contradicunt. Dicit enim Dominus in Evangelio secundum Matthæum (cap. v) : *Nolite putare quia veni legem solvere, aut prophetas. Non veni legem solvere, sed adimplere.* Ipse qui Filius Dei est, si lex a diabolo data fuisset, non dixisset se eam adimplere, imo destrueret. Item secundum Lucam (cap. ii) : *Postquam consummati sunt dies purificationis Mariæ secundum legem Moysi, tulerunt Jesum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini, etc., et ut darent hostiam, secundum quod scriptum est in lege Domini. Et iterum (ibid.) : Et ubi perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in civitatem Galilæam suam Nazareth. Et hoc certum est, et sine dubitatione : Christus, qui verus Deus et verus homo est, non consentiret*